

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Första Kammaren. N:o 33.

Lördagen den 18 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Fortsattes behandlingen af lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af väckta motioner angående lagstiftningsåtgärder för vidmagthållande af jordbruksnäringen inom skogsbygderna i Norrland och Dalarne.

*Om lagstiftningsåtgärder för vidmagthållande af jordbruksnäringen i Norrland och Dalarne.
(Forts.)*

Punkten 1.

Herr af Ekenstam: Den fråga, som nu behandlas, är för visso icke ny. Vi hafva sett den åtskilliga gånger förut. Men då den förut kommit i jmförelsevis mera, om jag så får säga, tunna motioner, är det nu ett ganska drygt utlåtande, som föreligger, och jemte detta utlåtande följa här yttranden från en hel del korporationer och enskilda personer från de trakter, som närmast äro intresserade och beröras af frågan. Jag skulle vilja säga, att, då dessa nu framlagt sina meningar, de verkligen gjort det i den form, att man ofta nog tycker, att det låter nästan som ett nödrop. Det är ett rop om hjälp, att statsmagterna skola beakta de missförhållanden, som allt mer och mer tyckas vilja utbreda sig i de provinser, som det här gäller. Utskottet har icke heller kunnat förbise dessa missförhållanden. Det har talat om missförhållanden i politiskt, i statsekonomiskt och socialt afseende.

Det politiska missförhållandet har, såsom herrarne funnit, redan blifvit af åtskilliga jäfvadt så till vida, att de säga, att utländska penningar ännu icke i någon vidsträcktare grad kommit in i dessa affärsföretag. Således hafva vi icke för närvarande att frukta, att deraf skulle framkomma förvecklingar med magter, som må hända på det sättet ville göra sina intressen gällande. Men alldeles utan betydelse är för visso icke denna sak. Jag styrkes ytterligare i denna min uppfattning genom den broschyr, som i den polemik,

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

som förts, blifvit utgifven af herr Frans Kempe. Han säger nemligen deri på sid. 16: »Alltså är i detta nu, på ett undantag när, utländskt kapital ej i nämnvärd mån intresserad i Norrlands trävaruindustri. Men situationen skulle kunna ändras. Bland annat skulle det på sistone framkastade lättsinniga hotet om en »reduktion» af trävarubolagens egendomar kunna locka intressenter i sågverksbolag att, hellre än att riskera förlusten af sin egendom, öfverlåta sina aktier till utlänningar, hvilkas regeringar äro i stånd att skydda sina undersåtars intressen.» Dessa ord synas mig från en person, som velat vara förkämpan framför andra för sågverksindustrien, vara synnerligen betydelsefulla.

Det statsekonomiska missförhållandet består, som herrarne veta, deri, att den odling, som man hoppats allt jemt skola gå framåt i dessa vidsträckta bygder i Dalarne och Norrland, genom bolagens förvärf af fast egendom blifvit hämmad. Det torde icke lida något tvifvel och en hvar, som är något förtrogen med de förhållanden, som der existera, kan ej jäfva mina ord, då jag säger, att inom de områden, som bolagen förvärfvat, det icke ligger i dessas intresse att låta vidare odling ske och icke heller att åt andra, som kunna vara intresserade af odling, upplåta mark för sådant ändamål.

Viktigast och mest anmärkningsvärdt af alla de antydda missförhållandena är emellertid för visso det sociala missförhållandet i dessa trakter. Den förut burgna och sjelfständiga befolkningen öfvergår till ett jordbrukareproletariat. Vi, som hafva sett tillståndet på ett eller annat ställe på något närmare håll, hafva osökt kunnat konstatera, att, der förut trefnad och välmåga hafva rådt, har nu, derigenom att landbönder och arrendatorer fått dessa hemman åt sig öfverlåtna, blifvit qvar endast fattigdom, elände, vantrofnad. Jag kan med egen erfarenhet bestyrka, att mångfaldiga af de förut trefna hemmen hafva blifvit sköflade och ligga öde.

Då, trots det att lagutskottet erkänt dessa missförhållanden, det dock icke ansett, att desamma skulle påkalla allvarligare åtgärder än dem, som framgå af dess kläm, må man väl fråga, hvad det är, som så kan neutralisera hvad utskottet förut sagt. Jo, det är känslan för sågverksintresset. Utskottet säger, att det vore ett svårt slag för detta intresse, om man på det sättet skulle hämma möjligheten för detsamma att skaffa sig mera skogsmark. Jag vill då fråga de herrar, som påstå, att sågverksbolagen sköta sina skogar bättre än andra: hvarför behöfva då dessa bolag, som redan skaffat sig så stora vidder, nödvändigt skaffa sig äfven det lilla, som ännu kan finnas qvar? Är det icke just därför, att inom de vidder, som bolagen redan skaffat sig, skogen är uthuggen och de för ty behöfva i någon mån hos bönderna, som sägas sköfla sina skogar, skaffa sig en förstärkning? För öfrigt, då bolagen nu ega så mycket skog, icke kan väl den omständigheten, att de icke längre skulle få skaffa sig skogar, vara ett slag, som skulle hota sågverksindustrien, så att vi behöfva tala om, att ett moratorium,

sådant som nu af reservanterna från Andra Kammaren föreslås, skulle utgöra en fara för hela vår handelsbalans och allt hvad dermed sammanhängar.

Jag är för min del förvissad om, att denna fråga är af den stora innebörd, att, då man man och man emellan och jemväl inom pressen kallat den för den norrländska, detta uttryck bör betraktas endast och allenast såsom varande en lokalisering af begreppet, ty i och för sig är den en allmängiltig svensk fråga, som allt jemt kommer att inverka på hela vårt lands utveckling. Skall det få fortgå, som det börjat, stå vi för visso förr eller senare inför sådana svårigheter och sådana af allehanda omständigheter betingade politiska och sociala obehag, att vi måste erkänna, att, då vi låtit tiden gå oss ur händerna, vi låtit komma oss till last ett felsteg, som icke kan repareras.

Det har sagts förut under debatten, att det icke bär sig att idka jordbruk inom Norrland. Det är nog sant — det tror jag — att för den, som är van att betrakta jordbruket med sydsvenska ögon, det icke är så afundsvärdt att vara jordbrukare der uppe. Men jag är också viss på, att många århundradens erfarenhet skall bestyrka, att dock det norrländska jordbruket kunnat föda och ganska godt föda idoge idkare.

Jag vill, mina herrar, i denna fråga, som blifvit så mycket omdebatterad, icke vara vidlyftig. Men jag kan icke lemna ordet från mig utan att erinra om en liten omständighet från debatten i fjor. Jag hade haft ordet och hade från den erfarenhet, jag fått uppe i Vester-Dalarne, anfört ett exempel på, att detta bolagsförvärf, efter hvad jag sjelf sett, ödelagt en hel stor by. Jag fick då den repliken: »sörj icke öfver den grusade idyllen!» Mina herrar, om vi tänka på, huru det har varit, kunna vi nog säga, att de der tarfliga hemmen väl icke kunna jämföras med de stora etablissemment, som äro uppförda vid nutida sågverk; men tänka vi åter igen på, hvar vi hafva att söka grunden för svensk lycka, styrka och kärnsundhet, är det helt säkert icke i sågverksbolagens etablissemment, utan just i dessa idyller.

Herr greve och talman! Jag ber att få ansluta mig till det yrkande, som greve Wachtmeister gjort.

Herr Berlin: Jag ber att först få yttra några ord med anledning af hvad en talare på förmiddagen nämnde rörande möjligheterna af jordbrukets utveckling i Norrlands skogsbygder. Han sade, att det är omöjligt att framtinga jordbruk derstädes. Jag vill gent emot det påståendet erinra, att det här icke är fråga om att framtinga jordbruk, utan att det gäller att se till, att odlingen på redan brutna hemman ej förfaller.

Samme talare nämnde något om det otillfredsställande resultatet af en utredning, som verkstälts för ett kolonisationsförsök inom Vesterbotten. Denna utredning egde dock rum under synner-

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

ligen ogynnsamma omständigheter. Jag vet väl, att han nämnde detta för att dermed bestyrka sin mening, att man borde vara försiktig, då man ville lagstifta om dylika företag, och låta lagstiftningen föregås af en allsidig utredning. Men då Norrlands kolonisation är en fråga för dagen och det möjligen skulle falla någon in att af det relaterade förhållandet draga den slutsatsen, att någon kolonisation derstädes ej är möjlig, ber jag att få lemna kammaren del af en utredning, rörande en annan kolonisationsfråga, nemligen den om Koskivara jordbrukskoloni. Om odlingsmöjligheterna der yttrar statens landbruksingeniör i Norrbottens län, att »myrarna vid Koskivara i den mån deras kemiska beståndsdelar äro bestämmande äfven kunna odlas med framgång», och han säger vidare: »Såsom åkerjord skulle sandjorden blifva mycket mager, men såsom jordförbättringsmedel — — — lämpar den sig mycket väl — — —. Af såväl de botaniska undersökningarna som af de kemiska och mekaniska analyser, hvilka blifvit utförda — — — framgår alltså, att jordmånen hos de för odling afsedda markerna är af god beskaffenhet och fullt jemförlig med densamma hos mossar i södra delen af vårt land, hvilka odlas med framgång. Gräset kan afbergas i början af juli månad, sädesgrödan i slutet af juli och potatisen omedelbart derefter — — —. Med säkerhet kan därför antagas, att efter myrmarkernas afdikning och rationella odling klimatet icke lägger hinder i vägen för frambringande af våra vanliga fodergräs, samt äfven af råg, korn och rotfrukter. Det torde sålunda få anses bevisadt, att de betingelser, som fordras för att med framgång kunna bedriva jordbruk eller boskapsskötsel, dels redan till största delen finnas, dels ock i och med företagets utförande blifva uppfylla och att det således måste anses möjligt att med framgång bedriva jordbruk eller boskapsskötsel i dessa trakter.» — Jag ber att få åberopa detta utlåtande såsom i sin mån belysande möjligheterna för odling i Norrlands skogsbygder.

Hvad nu beträffar sjelfva motionen, finner man af den öfverblick, som utskottet lemnat rörande behandlingen vid senare årens riksdagar af frågan om förhållandet mellan jordbruksnäringen i Norrländ och sågverksindustriens fastighetsförvärf derstädes, huru resultatlösa alla framställningar varit, som hittills i detta ämne gjorts inom Riksdagen. Om man också å ena sidan måste medgifva, att en anledning härtill ligger i frågans egen invecklade natur, som ju gör, att den är svår att lösa, så kan man dock å andra sidan icke förneka, att många och de flesta gånger den goda viljan dervid fattats, den goda viljan nemligen att i de gjorda framställningarna se annat än yttringar af ett klassintresse. Man bör därför, då nu frågan å nyo föreligger, icke uppställa något spörsmål: antingen — eller, antingen jordbruks- eller sågverksindustri, utan man bör väl hellre, såsom också en talare på förmiddagen erinrade, se till, om det ej finnes någon utväg att ställa det så, att den ena nyttiga och berättigade näringen icke skadar

och omöjliggör den andras utvecklingsmöjligheter och berättigade tillgodoseende. Då framställer sig den frågan: är det då nu så, att sågverksindustriens skogsförvärf i Norrlands skogsbygder tillbakatränger och motverkar jordbruket? Dertill svarar jag obetingadt ja; och jag behöfver ej söka bevisningen för detta påstående i den bilaga, som finnes fogad vid utskottets utlåtande, utan jag har den tillgänglig i alla de många uttalanden, som under de sista tiotalen år blifvit för olika ändamål och under olika former gjorda af administrativa och kommunala myndigheter och af Riksdagen sjelf.

*Om lagstifnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

Då så är, och då jag anser för ett fullt konstateradt faktum, att i Norrlands skogsbygder bolagens förvärf af hemman icke allenast hämmat redan befintlig odling, utan omöjliggjort uppkomsten af ny, är det ju gifvet, att efter mitt förmenande detta bolagsförvärf måste innebära ytterst betänkliga följder. Jag anser, att en bland dessa följder är just den, som Riksdagen i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t år 1894 särskildt påpekat, då den sagt, att bolagens förvärf af fast egendom medför »den sjelfegande jordbrukareklassens aftagande och tillväxten af arrendatorer och bolagsunderlydande». Och hvad innebär då detta? Jag skall ej fästa mig vid den politiska sidan af saken, icke heller vid den national-ekonomiska. För mig är, liksom för många andra, den sociala sidan den, som bör i all synnerhet beaktas såsom den, hvilken är egnad att ingifva de största farhågorna för framtiden. Det lär icke kunna förväntas, att hos en befolkning, som från den sjelfständighet, som besutenheten medför, öfvergått till beroende, vidare skall stå att finna den känsla af ansvar, det behof af samhälleligt lif eller den eggelse till ett sträfsamt arbete, som ligger i medvetandet om, att detta arbete blir nyttigt äfven för efterkommande. Då allt detta tryter, huru går det då med laglydnaden, med sedligheten, med idogheten eller med vårdnaden om hus och hem? Ja, det går nog så, att hem mångenstädes blir ett främmande begrepp, och dermed är den vidare utvecklingen gifven.

Det ligger dock en skärande motsägelse deri, att, under det att regering och Riksdag och varma fosterlandsvänner söka att lösa den så kallade egna-hems-frågan, och under det att Riksdagen vidtager åtgärder och voterar anslag för Norrlands kolonisation i ändamål att bereda egna hem åt den lösa befolkningen, det i samma Norrland eger rum ett förhållande, som med nödvändigheten af en naturlag från hem och härd löser tusentals förut besutna och gör dem till backstugusittare och inhysingar. Lagutskottet hade derfor icke bort ifrågasätta någon utredning, huruvida det kan finnas behöfligt att afhjelpa detta missförhållande, och jag tror, att man nu handlar klokare i att genast begära åtgärder i detta syfte än i att fråga, om sådana åtgärder äro behöfliga. Jag skulle, om den lag, som innefattas i den af Andra Kammarens utskottsledamöter afgifna reservation, vore i tillämpningen möjlig och icke

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

medförde så många tillfällen till kringgående och öfverträdelser, att den icke gerna kan blifva effektiv, hafva velat förena mig i det yrkande, som här framstälts om bifall till denna reservation, men kan af nyss angifna skäl ej göra detta. Utskottets förslag kan jag, såsom jag förut nämnt, icke bifalla i oförändradt skick, och beträffande herrar Sandqvists och Sörenssons reservation, är jag äfven förhindrad att biträda densamma, då man äfven i den ifrågasätter behöfligheten och lämpligheten af åtgärder, som jag anser oundgängligen nödvändiga. Jag skall alltså be att få yrka bifall till lagutskottets förslag i punkten 1 med den förändring, att orden: »det kan befinnas behöfligt och lämpligt att vidtagas» strykas och ordet »huruvida» utbytes mot »hvilka», hvarefter komma orden: »särskilda åtgärder lämpligen må kunna vidtagas, dels för att etc., hvarigenom punkten skulle erhålla följande lydelse: att Riksdagen, med afslag å de under punkten 1 i motionen n:o 142 framlagda lagförslag, måtte, i anledning af samma motion samt motionen n:o 143, i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka särskilda åtgärder lämpligen må kunna vidtagas, dels för att vidmagthålla och stärka den sjelfgande jordbrukande befolkningens ställning i Norrländ och Dalarne, dels och för att etc.

Herr Unger: Såsom utgångspunkt och grundregel vid affattandet af denna stora motion tyckes motionären hafva uppställt den sats, som återfinnes i följande hans uttalande: »För att nu vinna klarhet, huru lagstiftningen i dessa frågor bör förhålla sig, erfordras, liksom i alla ämnen, der man vill komma till fruktbringande resultat, att först framställa för sig det ideal, som bör vara vägledande för alla åtgöranden. Hvad man då här uppenbarligen alltid måste sträfva till är förverkligandet af de olika intressenas harmoni.» Det är mycket sant; men jag tror för min del, att motionären, då han skulle leda sig af denna sanning, har fäst sig så hårdt vid idealet, att han i någon mån glömt bort »intressenas harmoni». Jag kan nemligen icke dela den åsigten, att sågverks-egarnes intressen och jordbrukarnes intressen så godt som utsluta hvarandra. Tvärt om, de äro nödvändiga betingelser för hvarandras trefnad, och det är just en riktig »intressenas harmoni» mellan dem, att jordbruket jemte industrien kan finna näring, vinna utbredning och bära sig i Norrländ. Om man således vill förqväfva eller förhindra sågverksindustrien eller någon annan industri att florera inom Norrländ, så förhindrar man i och med detsamma jordbruket att der florera. Det har ju visat sig allt jemt, att jordbruk icke kan sjelfständigt bedrivas der uppe i dessa trakter, hvarom här är fråga, utan det har följt industrien vid industricentra, der det så småningom blifvit förbättrade kommunikationer, arbetsförtjenst och afsättning för jordbrukets produkter. Der kan jordbruket bedrivas. Men då skall man icke, när man vill befordra

jordbruket, förqväfva eller hålla tillbaka dessa samma industrier, som visst icke förstöra något jordbruksintresse. Men här talas det, som om jordbruket der uppe i Norrland vore ett minne från förflytna tider. Vi hörde af den förste talaren, som yttrade sig i dag, hvad som inhemtas af statistiska byråns uppgifter, som äro grundade på hushållningssällskapens berättelser, nämligen att jordbruket i Norrland och Dalarne under de sista tjugu åren ökats betydligt mycket mera än i öfriga landsändar, likasom också att den s. k. lilla kulturen der vunnit framsteg, i det att densamma under nämnda tid ökats med 27 procent, då den ökats med endast 7 procent i öfriga delar af landet. Nu är det uppenbart, att om man vill förhindra sågverksegarne att *med eganderätt* förvärfva jorden, så drager det med sig, att skogen så småningom varder sköflad. Det är icke de stora sågverksegarne och sågverksbolagen, som sköfla skogen i Norrland, utan de vårda den i allmänhet väl. Jag tror icke, att någon här i kammaren har så detaljerad kännedom om dessa förhållanden, att han kan säga, hvilka sågverksbolag, som vanvärda skogen, och hvilka som sköta den väl. Men vi veta, att många bolag sköta både sina skogar och hemmansbruket mönstergilt, och man kan ju af människans naturliga böjelse att vilja vårda sitt eget draga den slutsatsen, att det icke är antagligt, att sågverksbolagen skulle i allmänhet vanvärda sin dyrbaraste egendom, skogarne, så länge de hafva dem med eganderätt. Men skulle bolagen icke få förvärfva skogarne med eganderätt, utan antingen bolagen finge skaffa sig afverkningsrätt eller — hvad ännu värre vore — det komme mellanhänder, som köpte skogshemman för att drifva ut det mesta möjliga till afsalu åt sågverksbolagen — de äro just de värsta skogshärjarne, som man bör akta sig för — då skulle den riktiga skogssköflingen börja. Men man behöfver icke vara rädd för sågverksbolagen, så länge de ega skogen. Då ligger det i deras eget intresse att vårda den.

Man säger, att det ligger en olycka i det utländska kapitalet, som kommer in genom att aktier öfverlätas på utlänningar. Jag kan icke förstå, att det är en olycka, att utländskt kapital söker sig hit, om icke det inländska räcker till, och jag vill ännu en gång upprepa hvad jag förut en gång uttalat på denna plats, nämligen att utlänningar förvärfva icke *jord* genom att förvärfva *aktier i jordegande bolag*. Detsamma har också lagutskottet förr framhållit, men denna gång säger utskottet, att jorden, åtminstone medelbart, kan öfvergå i utländska händer. Nej, det gör den icke. Utan Kongl. Maj:ts tillstånd kan ingen utlänning förvärfva en enda ar svensk jord, om han också har aldrig så många aktier i bolag, som ega jord. Ty om också bolaget skulle upplösas och utbrytning af lotterna ske, så få icke de utländska aktieegarne någon jord med eganderätt utan Kongl. Maj:ts tillstånd, så att farhågan för, att de utländska aktieegarne skulle bli egare af svensk jord, är alldeles oberättigad. Hvad det utländska kapitalet beträffar, så

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarnes.
(Forts.)*

har staten icke förr visat sig vara så rädd för att få in utländskt kapital i landet, och jag kan icke heller förstå, att det ligger någon fara deri, när det inländska icke räcker till. Det är dock genom detta kapital, som sågverksindustrien hunnit till den höjd, som den nu har och som gör den till en så viktig faktor i vår export. Och oaktadt denna industri icke gör jordbruket någon skada eller ens kan skiljas derifrån, så har dock motionären utan hänsyn till vår lags stadganden föreslagit, att sågverksbolagen och andra, som kunna misstänkas för att vilja idka sågverksrörelse, skola förbjudas att förvärfva fast egendom. Jag har vid ett likartadt tillfälle en gång förut, då det var fråga om samma sak, erinrat — hvilket äfven lagutskottet gjort — om 1810 års förordning, som dock är en sådan fundamentallag och omfattar så allmänt medborgerliga rättigheter, att den väl icke bör så der i en handvändning ändras genom en ny lag, utan att man ens talar om, att denna förordning derigenom skulle upphävas. Den lyder så här: »Hvarje svensk man, till hvilken klass af medborgare han räknas må, är berättigad att förvärfva och besitta fast egendom och jord inom Svea rike, å land och i stad, af hvad natur som helst, och åtnjuta densamma tillhörande förmåner, emot uppfyllande af dermed förknippade eller framdeles åtagande skyldigheter.» Denna lag skulle nu suspenderas, antingen för alltid, såsom motionären föreslagit, eller, såsom reservanterna vilja, för tre år, så vidt angår en viss medborgareklass inom en viss ort. Det synes dock vara något för våldsamt och vida våldsammare, än omständigheterna kunna föranleda. För öfrigt tror jag icke, att den industriella verdensordningen kan ledas af lagparagrafer, utan den ledes af helt andra lagar: den näring vinner framgång, som betingas af naturförhållandena, af passande förhållande mellan tillgång och efterfrågan, af tillgång på arbetskraft jemte en hel mängd andra faktorer, som bestämma riktningen af den industriella verdensordningen, och denna regleras icke genom lagstadganden, som söka inverka på näringslivets naturliga utveckling. Visserligen kan staten, då den anser, att det finnes många andra skäl än de ekonomiska att uppmuntra en näring, tråda hjälpende och understödande emellan. Det är en helt annan sak, som säkerligen ingen heller vill opponera sig emot. Men att fråntaga en hel mängd medborgare de rättigheter, som äro tillförsäkrade hvarje svensk man, det är en våldsåtgärd, som jag antager, att icke många skulle vilja vara med om.

Nu är det ju så, att Norrländ lämpar sig hufvudsakligen för skogsbruk och bergsbruk. Då är det väl heller ingenting ondt i, att dessa få vara denna landsdels hufvudnäringar; ty jordbruket kan icke gerna blifva dess hufvudnäring och skulle utan industrien alldeles tvina bort. Om man på sådant sätt väljer medel, som icke leda till det åsyftade målet, lär man icke nå det ideal, som man ställt upp för sig. Jag åtminstone tror icke, att det nås på den väg, som här är af motionären ifrågasatt.

Det är därför att jag — såsom jag redan sagt — för min del icke kan hafva någon som helst invändning att göra mot att staten träder hjälpande och understödjande emellan för att befordra en näring, som behöfver upphjelpas, som jag gerna vill biträda lagutskottets hemställan i första punkten.

Om det tillåtes mig, så skall jag be att få i korthet yttra mig äfven om de andra punkterna. Jag tillåter mig då att säga, att punkt 2) i utskottets förslag finner jag temligen öfverflödig, efter som det, som der begäres, kan anses redan innefattadt i det i punkt 1) framställda skrivelseförslaget, och för öfrigt innehåller det icke någon begäran om något nytt. Ty den der rättigheten att få servitutsrätt bevarad vid egostyckning är redan i egostyckningslagen fastslagen. Det heter nemligen i 10 § af egostyckningslagen: »Vid egostyckning må, i den mån sådant är vid laga skifte tillåtet, jord eller lägenhet undantagas för gemensamt behof samt *besvär eller last till förmån för viss hemmanslott läggas å annan sådan lott.*» Således lär det väl icke möta något hinder att, äfven utan den der skrifvelsen till Kongl. Maj:t, få servitut för betesrätt eller för skogsfång.

Det talades om, att det skulle vara mycket bättre att, i stället för sådana servitut, det vid egostyckning tillades alla lägenheter en viss skogsareal, som kunde vara tillräcklig. En sådan åtgärd tror jag icke skulle länge skydda skogen för lägenhetens innehafvare. Ty då han komme i trångmål, så torde han väl antingen afhända sig afverkningsrätten eller också sälja bort det virke, som kan vara dugligt, om man icke, såsom herr Tamm föreslog, på förhand tager ifrån honom hans dispositionsrätt; men detta tror jag är ett allt för våldsamt steg mot den, som har skogen med eganderätt.

I punkten 3) anhålles det, att vid afvittringar, som redan äro började, jordegarna icke skulle få samma skogsanslag, som jordegarna förut fått, utan deraf skulle bildas allmänningar. Det synes mig dock vara oskäligt att, efter som alla andra fått skogsanslag enligt nu gällande författningar, nu fränkänna några jordegare fri dispositionsrätt öfver den skog, som vid redan började afvittringar var enligt lag åt dem anslagen. Jag frågade en framstående jurist, om detta icke var ett våldsamt steg. Det kunde det väl vara, sade han, men »det är bara bolagen, som ega dessa områden, och då är det icke så farligt». Jag för min del anser verkligen bolagen såsom rättssubjekt; men jag fäster mig i detta sammanhang icke härvid, utan kan vara med om äfven detta skrivelseförslag.

Det talades på förmiddagen af en högt ärad talare på södermanlandsbänken om önskvärdheten deraf, att rättigheten för bolag att förvärfva fast egendom borde suspenderas på tre år. Jag har redan uttalat mig om en lagstiftning i sådant syfte, men jag vill dessutom fråga, om icke statens rätt att förvärfva skogsegendom då också skulle suspenderas. Ty jag kan icke tro, att statens in-

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vådmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

*Om
lagstiftnings-
älgårder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

köp af stora skogsarealer är fördelaktigare för jordbruket i Norrländ, eller hvar det må ske, än andra personers skogsinköp. Han anmärkte också mot utskottets uttalande: »Sjelfve urståndsatta att täfla med sågverksbolagen i fråga om skogsdrift, måste desse i de flesta fall för att ur sina skogar erhålla skälig vinst till bolagen upplåta afverkningsrätt å desamma», att — hvilket jag också finner vara riktigt anmärkt — den enskilde jordegaren ju också kan sälja timmer derifrån. Ja, det hade ju kanske utskottet bort tillägga. Men det är mera sällan de enskilda jordegarna komma sig för med det, ty när behovet blir stort, förslår det icke att från en areal på 100 tunnland, eller så ungefär, sälja några timmerstockar om året, utan man lärer nog då tillgripa den utvägen att sälja allt på en gång och med ens få en stor penningssumma.

Herr af Burén fann på förmiddagen, att utskottets motivering icke alls pekade åt samma håll som det slut, hvartill utskottet kommit. Deri kan jag icke dela hans åsigt. Utskottet talar om de olägenheter, som böra undanrödjas, och därför föreslår utskottet såsom en utväg att undanröjda dem att i skrifvelse till Kongl. Maj:t göra en framställning om vissa åtgärder. Han uttalade också, att det ligger icke i sågverksegarnes intresse att bevara skogen. Jag vill fästa hans uppmärksamhet på, att i sådant fall skulle sågverksegare vara annorlunda beskaffade än vanliga egennyttiga människor, och jag har aldrig hört dem misstänkas för att vara mindre egennyttiga än andra. Det skulle de ju vara, om de förstörde sin egendom. Nej, de taga nog lika bra vara på sin egendom, som bruksegare göra i mellersta Sverige.

Herr af Ekenstam talade om den politiska fara, som skulle ligga deri, att utländskt kapital droges hit. Derom har jag redan yttrat mig, och hvad den statsekonomiska sidan af saken beträffar, så lärer det väl vara nyttigt ur statsekonomisk synpunkt, att sågverksrörelsen bedrifves rationellt, med kraft och energi, utan skogsförödelse, såsom det i allmänhet sker. Det skulle väl ur statsekonomisk synpunkt vara mycket sämre, om denna rörelse på något sätt stäfjades till förment fromma för ett jordbruk, som i allt fall mycket långsamt och med tynande lif drager sig fram.

Jag kan således instämma i lagutskottets hemställan, och jag anser, att man bör gifva lagutskottet sitt tacksamma erkännande för att det så sakligt och lidelsefritt har kunnat behandla en motion, angående hvilken det förts så ovanligt energisk agitation. Det är därför för mig liksom för många andra, som varit ganska tveksamma i denna fråga, en glädje att kunna instämma med utskottet. Visserligen har utskottet i sin motivering fått offra något åt idealismen, men det är dock temligen ofarligt, så att jag har ingenting att invända mot utskottets betänkande, utan ber att få yrka bifall till dess hemställan.

Herr Bremberg: Herr Lindhagen har framhållit, att det är

olyckligt, att trävarurörelsen vunnit så stor terräng. Är det då bättre, att ingen afverkning af skog eger rum? Jag anser tvärtom, att om man ej öfverafverkar, är det bra, att skogen kommer till användning, så att penningar komma in i landet därför, i stället för att skogen skall stå och ruttna ned, såsom den förut gjort. En årlig afkastning på nära 200,000,000 kronor är ju icke att förakta. Just genom aktiebolags bildande har man fått i hop penningar, så att man kunnat anlägga mönstergilla sågverk, för hvilka det forna virkesslöseriet vid sågningen är helt och hållet främmande, och bygga flottleder, så att virket kan forslas med ringa kostnad. På detta sätt har det blifvit möjligt att skaffa sig stora inkomster genom virkesförsäljning, något, hvaraf ju äfven staten har fördel. Norrlandske sågverksegare hafva inköpt virke från Finland, Stockholms län och Gotland samt boxerat det till Norrland för att der såga och utskeppa detsamma. De betala mera därför, än hvad man gör på platsen, och bekosta dessutom en dyrbar och riskabel boxering öfver ett stort haf. Det är till följd af den intensitet, som utvecklas i afseende å de norrländska sågverkens skötsel, och genom kloka försäljningar, som en dylik täflan är möjlig.

Herr Lindhagen påstår vidare, att jordbruket blifvit undanträngdt genom skogshandlingen. Detta håller icke streck, ty det är tack vare de förbättrade kommunikationer, som blifvit en nödvändig följd af sågverksrörelsen, som det norrländska jordbruket gått framåt. Så skrifer t. ex. kyrkoherden Berlin i Arvidsjaur i ett intyg, som finnes delvis återgifvet på sid. 95 i utskottets utlåtande, bland annat följande:

»Under det sista decenniet har jordbruket här ryckt fram på ett sätt, som lofvar godt för framtiden. Utom många mindre odlingsföretag å myrar och vattensjuk mark, som påbörjats och delvis fullbordats i en stor del byar dels med och dels utan statsunderstöd, hafva bönderna i fem större byar på föreskrifvet sätt och för minskande af frostländigheten låtit undersöka och utstaka större myrutdikningar, hvarå kostnadsförslagen lära variera från 15 till mellan 20 och 30 tusen kronor. Fortsättes och ökas än ytterligare — såsom ju är att hoppas — den nu vaknade ifvern hos bönderna att föröka och förbättra sin odlade jord, så synes den framtid icke vara långt aflägsen, då de skola hafva fördubblat afkastningen från sina ladugårdar.» Han har fullkomligt rätt deruti, hvilket jag sjelf kan bestyrka, då jag en längre tid vistats på dessa orter. Å de flesta hemman och byar utefter Skellefteå elf inom Arvidsjaur socken håller man på med att afdika myrar. Får det fortgå på detta sätt och om medel anslås till afdikning, jordbruket premieras och statsmagterna möjligen ställa till förfogande odlingslån, som utlemnas, sedan afdikningarna gjorts, mot billig ränta och amortering, så är jag öfvertygad om, att mycket skall vinnas; och jag tror, att det då skulle gå så, att personer,

*Om
lagstifnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrrland och
Dalarne.
(Forts.)*

som för några år sedan afflyttat från denna ort, efter 10 à 15 år icke skola kunna känna igen densamma vid återkomsten. Så rycker den fram i odling. I stället för bruna, oafdikade myrar skall man erhålla bördiga marker, der gräs och grönfoder kan skördas. Och det är sådant man der nödvändigt behöfver. Spanmål och mjöl kan befolkningen köpa från södra Sverige för förtjensten på skogen. Jag anser sålunda, att det spelar den allra största roll för det öfre Norrrland, att dessa marker afdikas. Innan detta skett i sådan grad, att de dåliga myrarne bära skog och de goda klöfver och timotej — innan detta skett, kan man säga, att Norrrland är ingenting. Om man nu kan skörda skog derifrån för ett par hundra millioner i skeppningsvärde, bör man, sedan en systematisk afdikning öfvergått Norrrlands myrar, kunna skörda dubbelt så mycket, ty på myrmarker, som blifvit torrlagda, växer skogen dubbelt så fort som på dessa sterila marker, hvarifrån skogsafverkningen nu eger rum.

Herr Lindhagen beklagar sig öfver, att bönderna sälja sina hemman till sågverksegarne och att derigenom jordbruket kommer på förfall. Det är ju mycket ledsamt, men icke kan man tvinga en hemmansegare, som är liknöjd, att arbeta på sin jord. Men bönderna sälja icke nu sina hemman för underpris såsom förr, utan de hafva väl reda på skogens värde. En del förstör sina penningar, men en del sätter in dem i bankerna. Bankräkningarna vittna om, att det finnes mycket af dessa penningar i norrländska bankerna och att det är stora belopp, som influtit. Skulle man förbjuda bönderna att sälja sina hemman till sågverksegarne, skulle de derigenom tvingas att till underpris sälja hemmanen till sådana skogsköpare, som, efter att hafva skaffat sig lagfart, skulle slå sig tillsammans och naturligtvis bilda sågverksbolag. Dessa skulle då uppköpa hemmanen för en spottstyfver, när de icke hade någon annan att täfla med. Man skulle sålunda icke på sådant sätt kunna ernå det af herr Lindhagen åsyftade målet, men väl hafva vållat säljarne förlust.

Jag anser således för min del, att det enda, som finnes att göra, är att försöka förmå allmogen att drifva upp jordbruket så, att de behålla sina hemman, och det skulle därför, enligt min åsigt, vara ganska angeläget, att sådana odlingslån, som jag nyss nämnde, blefve i framtiden beviljade.

Herr Sörensson: Herr grefve och talman, mina herrar! Såsom synes, har jag tillsammans med herr Sandqvist afgifvit reservation mot utskottets utlåtande allenast i första punkten; deremot äro vi med om de två andra punkterna.

Ehuru jag för min del icke tror, att Norrrland, åtminstone icke öfre delen af Norrrland, någonsin kommer att hafva jordbruket till hufvudnäring, anser jag det dock vara i hög grad viktigt, att der finnes en sjelfgande befolkning, som drifver jordbruket eller

åtminstone ladugårdsskötseln så långt ske kan. Detta är både i socialt och ekonomiskt hänseende synnerligen fördelaktigt, och man kan väl icke neka till, att sågverksbolagen, långt ifrån att främja en sådan utveckling, fastmera motverka den. Detta har också utskottet i sin framställning erkänt, då utskottet säger: »Oförnekligt synes det sålunda utskottet, att sågverksbolagens allt mer öfverhandtagande fastighetsförvärf kunna medföra olägenheter af såväl ekonomisk som social natur.» Vidare säger utskottet på sid. 48, att bolagsväldet verkar »dock så till vida hämmande å jordbruksnäringsen som något utbredande af odlingen till förut oodlad mark, något brytande af ny bygd i hufvudsak icke kan antagas komma till stånd å fastigheter, som egas af sågverksbolag». Detta jemte många andra yttranden icke blott i motionen, utan äfven i utskottets utlåtande gör, att jag anser, att utskottet bort komma till annat resultat än det, som föreligger i första punkten af klämman. Då man gjort en sådan framställning, synes det mig icke vara rimligt att skriva »huruvida det kan finnas behöfligt och lämpligt att vidtaga särskilda åtgärder», utan jag anser det vara konstateradt, att åtgärder böra vidtagas.

Jag vill visserligen icke fästa allt för stor vikt vid mötesresolutioner; man vet ju, huru sådana ofta tillkomma. Men det är dock officiella myndigheter, Konungens befallningshafvande, landsting och kommunalstämmor, som intygat, att det nuvarande förhållandet icke är främjande för en sjelfgande befolkning. Jag ber därför att få yrka bifall till herr Sandqvists och min reservation, uti hvilken vi uttalat, att åtgärder äro behöfliga, och för den skull hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes snarast möjligt för Riksdagen framlägga de förslag härutinnan, hvartill förhållandena kunna anses föranleda.

Herr von Ehrenheim: Herr talman, mine herrar! Jag begärde ordet, då jag hörde en talare på södermanlandsbänken yrka bifall till den af några reservanter från Andra Kammaren föreslagna lagen om förbud för bolag under tre år eller tills vidare att köpa fastighet. Jag instämmer på det lifligaste med lagutskottet derutinnan, att en sådan lag står i bestämd strid med vår lagstiftnings principer och med gällande rättsuppfattning. Att stifta sådana lagar är, efter min tanke, icke till gagn för dem, som förmena sig deraf kunna hafva någon nytta, och det är till stor skada och till stor fara för landet i dess helhet, hvilket derigenom icke kan annat än förlora förtroendet till en lagstiftning, som för ett förment opportunitetsintresse uppoffrar de viktigaste grundsatser. Till dessa grundsatser höra utan tvifvel de, som skulle förnämas genom ifrågavarande lag.

En talare, som nyss hade ordet, herr Unger, har för öfrigt utvecklat de åsikter, som jag hyllar, så fullständigt, att det är för mig en tillfredsställelse att med honom kunna instämma. Helst

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruk-
näringsen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruke-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)

skulle jag verkligen hafva sett, att en sådan motion som den ifrågavarande icke föranledt någon kammarens åtgärd; men då ett bifall till lagutskottets skrifvelse ju kan verka lugnande på oroliga sinnen, vill jag icke motsätta mig ett sådant bifall.

Herr Almgren, Fredrik: Herr grefve och talman! Med afseende å den utsträckning, som denna debatt fått, anser jag mig böra inskränka mig till att endast med några ord motivera min reservation.

Den gäller först och främst utskottets uttalande angående skogshushållningen i Norrland. Utskottet säger, att »mot sågverksbolagen hafva rigtats anklagelser för skogssköfling, men det synes utskottet ligga i sakens natur, att det egna intresset för dem i regel skall utgöra en hämsko, som förhindrar dem att genom skogens allt för starka anlitande och försummelse att sörja för återväxt rubba den enda säkra grundvalen för deras eget framtida bestånd». Denna utskottets optimistiska uppfattning kan jag icke dela. Ty för många bolag — jag vill icke säga för de flesta eller för de största bolagen — är dock grundvalen för den ekonomiska existensen beroende på den kalkylen, att under en viss följd af år det med allra största sannolikhet kommer en period, när konjunkturerna i trävarurörelsen äro så gynsamma, att bolaget sättes i stånd att amortera köpeskillingen för den inköpta skogen samt att derjemte få en ganska afsevärd vinst. Kalkylen numera, när det gäller inköp, är nog för många bolag icke mycket annorlunda än under den tid, då det gälde afverkningsrätten. Derfor kan jag icke vara med om att anse, att detta bolagens intresse att åstadkomma återväxt är en så sjelfskrifven sak, ett sådant axiom, att man derpå kan grunda sitt bedömande om de åtgärder, som böra vidtagas för att afhjelpa vissa och ganska stora missförhållanden. Derfor har jag icke kunnat i detta afseende dela utskottets åsigt, utan har för den skull anmält reservation mot vissa delar af *motiveringen*.

Vidare har jag nödgats reservera mig mot utskottets *hemställan* i den ifrågavarande punkten. För att afhjelpa de missförhållanden, som hota jordbrukets utveckling och den sjelfständiga jordägande befolkningens ställning der uppe, föreslår motionären, att man procederar på det sättet, att man först åstadkommer en lag, hvarigenom man förbjuder bolagen att köpa de ifrågavarande hemmanen. Utskottet å sin sida föreslår, att man börjar med mera hofsamma medel, innan man öfvergår till ett af dessa starka bote-medel, om hvilka utskottet säger, att de icke böra tillgripas, med mindre det klart och tydligt visas, att åberopade missförhållanden verkligen äro af den beskaffenhet, att en dylik åtgärd — d. v. s. det lagbud, som här ifrågasättes — kan finnas berättigad. Så långt är jag med utskottet; men då utskottet i sin hofsamhet här vid lag går derhän, att utskottet sätter i fråga, huruvida ens några

åtgärder för att afhjelpa dessa missförhållanden böra vidtagas; när utskottet sätter i fråga, huruvida ens några missförhållanden finnas; då kan jag icke längre följa utskottet, utan har i stället velat ansluta mig till de reservanter, som yrka på, att detta uttalande måtte utgå ur den föreslagna riksdagsskrifvelsen till Kongl. Maj:t. Närmast min åsigt i detta afseende kommer det förslag, som här väckts af herr Berlin, till hvilket jag sålunda, herr grefve och talman, anhåller om bifall.

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

Herr Ljungberg: Jag kan för min del icke instämma i första punkten af utskottets uttalande, emedan det synes mig för lamt och tamt för det starka behof af en hämsko på sågverksbolagens arronderingslusta, hvilket otvifvelaktigt och oförnekligen förefinnes. Jag kan så mycket mindre instämma i nämnda punkt af utskottets uttalande, som Riksdagen redan två gånger, 1894 och 1898, inkommit till Kongl. Maj:t med liknande framställningar, och det synes mig knappast vara Riksdagen värdigt att ungefär i samma uttryck förnya denna framställning.

Det är tydligt, att missförhållanden af den utsträckning och långvarighet, som förekomma i Norrländ, påkalla *utomordentliga* och *kraftiga* åtgärder. Jag skulle likväl icke vilja instämma i herr Lindhagens motion, men jag tror, att det icke skulle skada, om Riksdagen bifölle herr Zetterstrands med fleres reservation, enär denna lemnar både Kongl. Maj:t och Riksdagen en liten frist att öfverväga, hvilka åtgärder äro de tjenligaste för att motverka ett ondt, som af alla erkännes såsom sådant. Det synes alldeles tydligt af denna långvariga diskussion, att, under det att man ogillar än det ena och än det andra, man dock icke i minsta mån kommit till klarhet om hvilka åtgärder skola vidtagas.

Jag tror, att man bör tänka på icke blott direkta åtgärder mot skogssköflingen och sågverksbolagens kringgripande, utan äfven indirekta sådana, och dylika finnas verkligen, som icke skulle vara utan betydande verkan och inflytande. Jag tillåter mig att i detta hänseende i första rummet påpeka antagandet af en *dimensionslag* för *hela* Norrländ. Vi hafva redan en sådan för Norrbotten och Vesterbotten. Men då Vesternorrlands landsting en eller — som jag tror — två gånger ingått till regeringen med begäran att få en dimensionslag, har man icke lyssnat dertill. Jag tror, att en sådan lag behöfdes icke blott der, utan för alla de norrländska provinserna, och det vore väl icke så svårt att gripa sig an med en sådan, när klagomålen blifvit så allmänna och högljudda, som nu är fallet.

Jag har samtalat med en person, som besökte Jemtland förliden sommar, och han hade der med förfäran sett, huru ett norskt bolag farit fram och på sjelfva skogsgränsen förhärjat skogen oerhördt. Der lågo tusental af träd nedfälda, hvilka icke blefvo till någon nytta, utan allenat förderfvade marken.

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

I sammanhang härmed och då man synes vara så förlägen med hänsyn till möjligheten att förebygga utländska bolags kringgripande, vill jag säga, att någon synnerlig svårighet synes mig alldeles icke vara dermed förenad. Det ginge mycket väl an att icke fastställa någon bolagsordning för dessa skogsbolag, derest det ej vore i bolagsordningen föreskrifvet, att endast *svenske* män — d. v. s. icke heller norske — finge vara delegare samt att bolagets styrelse icke finge godkänna någon *öfverlåtelse* af aktier till främlingar.

Jag har talat om en dimensionslag; jag vill tillägga en annan utväg, som jag tror icke borde försmås i detta fall, och det är läggandet af *exporttull* på vår trävaruutförsel. Man hyser icke blott i Riksdagen i allmänhet, utan till och med i denna kammare nästan en panisk förskräckelse — besynnerlig nog för en kammare, som skall vara protektionistisk — för införandet af exporttull, men en sådan tull skulle för trävaror likasom malm hafva dubbel nytta med sig, nemligen dels att gifva goda statsinkomster och dels att hämma en öfverdrifven export. Och när man sett främmande länder, till och med ett sådant frihandelsland som England, tillgripa den utvägen, vore det väl icke så illa, om man gjorde det här också. Denna tull lärer väl ändå till slut blifva nödvändig.

Genom dessa båda åtgärder skulle man icke blott i någon mån hämma skogssköflingen, utan äfven förminska bolagens ifver att slå under sig hemman. Man talar jemt om hvilken ofantlig vinst för vår handelsbalans det är att få in mycket penningar från utlandet. Men först och främst tänker man då icke på, att då det norrländska jordbruket försummas, måste en stor del af denna vinst gå åt för införskrifning af utländska födoämnen; och för det andra: är det verkligen så mycket, att Sveriges förnämsta exportvara lemnar en inkomst af 140 millioner kronor, när Danmarks förnämsta exportvara, matvarorna, visar en exportsiffra af 237 millioner kronor, således nära 100 millioner mera? Bland dessa matvaror ingår smöret med 139 millioner, under det att vår smörexport icke gick till högre belopp än 39 millioner, allt 1899. Härtill kommer också den stora skilnaden, att då vi, för att erhålla dessa millioner, förskingra ett grundkapital, som icke lätt återväxer, så förskingra danskarne ingenting, utan hafva en ren vinst, som framkallar ny produktion.

Jag skulle vilja hemställa, att, när denna sak skall af vederbörande tagas i allvarligt öfvervägande, man må icke blott tänka på trävaruutförselns bruttoinkomst, utan äfven på den omåttliga afverkningens följder för *skogarnes bestånd*, och huru nödvändigt det är att taga hänsyn till näringarna i öfrigt, hvaribland särskildt ladugårdsskötseln, som på de rika ängsvidder, hvilka der finnas, skulle kunna nå en hög uppblomstring och sålunda mer än ersätta minskningen i skogsafverkningen.

Jag vill, som sagdt, ansluta mig till herr Zetterstrands med

fleres reservation, då jag nemligen tror, att det alldeles icke skulle skada, om man finge någon tid att öfverväga, hvilka åtgärder lämpligast böra vidtagas.

Herr Blomberg: Herr grefve och talman! Jag begärde ordet med anledning af det första yrkandet om bifall till den reservation, som afgifvits af herr Zetterstrand med flera medlemmar af lagutskottet. Jag anhöll om ordet, därför att jag ansåg ett sådant yrkande vara af den natur, att det icke gerna borde af denna kammare bifallas. Den lag, som här är föreslagen, är nemligen, enligt min åsigt, i sjelfva verket ett oting som lag.

Först och främst vill jag förklara, att jag, så länge man icke kan alldeles bestämdt påvisa, att den yttersta nöd är för handen, öfver hufvud taget icke gerna vill vara med om några provisoriska lagar. Men detta må vara en bisak. Den hufvudsakligaste grunden för mig att bestämdt yrka afslag å en dylik framställning är det ifrågavarande lagförslagets eget innehåll.

Till en början må påpekas, att lagförslaget afser att stipulera bestämmelser för ett område af så vidt skiftande natur som landet från och med Norrbotten till och med södra Dalarne och Gestrikland, att för de bygder, som ligga mellan dessa gränser, fastställa alldeles samma rättsregler. På detta tror jag att man med allt skäl kan tillämpa hvad reservanterna sjelfva säga på sid. 68, nemligen att »det blir lätt olikhet, när man vill tillämpa samma lag på vidt skilda sakförhållanden». Jag påstår nemligen — med den ringa erfarenhet, som jag lyckats under mitt lif förvärfva rörande förhållandena i Norrland ned till den sydliga gränsen af det område, som här är i fråga — att här föreliggande vidt skilda sakförhållanden med afseende å såväl jordbruket som skogarne. Då man genomläser motionen och reservationen, finner man visserligen, att den argumentation, som der framlägges såsom grund för det lagförslag, hvilket man sedermera begär att Riksdagen skall antaga, uteslutande rör sig omkring förhållandena i Norrlands och Dalarnes skogsbygder. Hvar man nu egentligen vill bestämma gränsen för dessa skogsbygder, vet jag icke; det är nog tills vidare motionärens och reservanternas hemlighet. Om man, såsom jag för min del tror, med dessa skogsbygder, hvad Dalarne angår, menar de öfre, de nordvestligaste socknarne i Öster- och Vesterdalarne, så är ju argumentationen alldeles otillämplig å hela den återstående delen af detta vidsträckta landskap. Och att man icke gerna kan under denna beteckning *skogsbygder* hänföra Gestrikland, tror jag vara klart för hvar och en, som något känner detta landskaps natur och förhållanden — för att nu alls icke tala om det öfriga Norrlands kustbygder och stora industricentra. Men oaktadt all denna olikhet och motiveringens innehåll, våga motionären och reservanterna föreslå likalydande lagbud för hela det omvexlande området från Lappland till Uplands och Vestmanlands gränser.

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

Men det är icke blott detta, som är grunden till, att jag anser, att lagen är i och för sig alldeles omöjlig att antaga och omöjlig att tillämpa, utan det är lagens materiella innehåll, i enlighet hvarmed det skulle vara förbjudet för bolag och ekonomiska föreningar att förvärfva fastighet i de nämnda landskapen för andra ändamål än till tomtplats, upplagsplats och dylikt. I hela den vidlyftiga motiveringen har man sysselsatt sig med sågverksbolagen, såsom representerande de verksamhetsyttringar, mot hvilka man egentligen hade att rigta sig, då det gälde att skapa hämmande och inskränkande bestämmelser. Men i lagförslaget gör man helt plötsligt ett språng ut i en alldeles ny värld; här tager man i en hastig vändning med alla bolag. Man nöjer sig icke längre med sågverksbolag, ej ens med aktiebolag — hvilka behandlats i motiveringen, då der talats om, att aktier så lätt komma öfver i utländingars händer — utan här få alla andra bolag följa med. Och hvad blir följden af detta? Jo, att man skapar en laga hufvudregel, hvilken utesluter hvarje bolag från förvärfvande af fastighet icke blott för drifvande af sågverksrörelse eller träförädlingsnäring af annan natur, utan för idkande af hvarje annan näring: bruksnäring, grufdrift, papperstillverkning, stenindustri m. fl. Bruksbolagen blifva förhindrade att förvärfva grufvor; grufbolagen hindras att förvärfva för verksamheten behöfliga fastighetsområden. Behovvet tillgodoses nemligen icke med tomtplats, upplagsplats eller annan dylik plats. Vidare utesluter man tegelbruksbolag från att förvärfva grustag och lertägt, hvilket för dylika anläggningar erfordras i ganska betydande omfattning. Man utesluter bolag, som drifva torfströfabriker, från rättighet att förvärfva torfmossar, stenindustribolag få ej förvärfva stenbrott, o. s. v.

Jag vill ej besvära med flera exempel; det må vara nog med de redan anförda för att bibringa insigt om den våldsamma och vidtswäfvande innebörden af det lagförslag, som här framlagts. Men, säger man, lagförslaget medgifver ju, att förvärf af fastighet må ske, så vida man erhåller Kongl. Maj:ts tillstånd. Ja, det är sant; men detta är att vända upp och ned på all lagstiftning, som väl bör gå ut på att gifva regler för de många fallen, men i undantagsfall möjligen medgifva dispensation af Kongl. Maj:t. Enligt reservanternas lagförslag åter skulle man fastlå en regel, som endast skulle gälla några undantagsförhållanden, och lägga å Kongl. Maj:t ansvaret af att derifrån meddela ett alldeles öfver-skådligt antal dispensationer. En sådan lagstiftning vill jag ej vara med om.

Vidare vill jag erinra om, huru orimligt ett dylikt stadgande blefve äfven i sina konsekvenser, i det att bolagen blefve hindrade att för uppehållande af sina inteckningar begagna samma lagliga utvägar som andra inteckningsinnehafvare. Ett trävarubolag vill exempelvis afhända sig sina hemman, vill sälja dem till brukarne. Desse kunna emellertid ej kontant betala köpeskillingen, utan få

anstånd med betalningen mot inteckningar i de inköpta fastigheterna. Om då desse brukare icke uppfylla sina förpligtelser, skulle bolaget vara hindradt att till skyddande af sin rätt inropa fastigheten. Är det rimligt att stipulera en sådan bestämmelse?

Dessa äro de skäl, hvarför jag icke på några vilkor kan vara med om, att Riksdagen skulle antaga ett lagförslag af så vidt-omfattande och omstörtande innebörd.

Men jag har sagt detta därför, att jag anser en dylik lagstiftning stå i strid mot sunda rättsgrundsatser — icke därför att jag på något sätt underkänner vigten och betydelsen af det syftsmål, som ligger till grund för ifrågavarande motion — med dess mer eller mindre betänkliga utsväfningar. För min del är jag förvissad om, att det syfte, som föresväfvat motionären, varit mycket behjertansvärdt, nemligen så till vida, som motionären afsett att i möjligast största omfattning bibehålla en själfständig jordbrukande befolkning äfven i öfre Norrland. Men jag tror äfven, att detta skall, i den mån frågan närmare undersökes och prövas, behjertas lika väl af sågverksnäringens och andra bolagsnäringsars representanter som af motionären själf. Ty så mycket har erfarenheten lärt mig rörande dessa näringars inbördes förhållande, att de ovilkorligen betinga hvarandra. Trävarunäringen kan icke lefva allenast på skogen och förädlingen af dess produkter; den behöfver oundgängligen hjälpmedel för utförande af sina arbeten, och dessa hjälpmedel kan den icke få, om icke i de bygder, der arbetet utföres, eller åtminstone i deras granskap, finnas resurser, som endast jordbruksnäringen kan lemna dem. I de olika bygderna måste finnas hemman och hemmansbrukare för att genom uppfödande af kreatur, särskildt dragare, möjliggöra bolagens skogsarbete. Jordbruksnäringen och trävarunäringen gå, ju längre man kommer upp i skogsbygden, ovilkorligen hand i hand. Det kan vara tider, såsom särskildt de sista åren, då trävarunäringen alldeles tager öfverhand och dess intressen blifva öfvervägande starka, emedan konjunkturerna äro sådana, att de, så att säga, framtvinga en större afverkning och bearbetning af skogsalster än under andra år; men man kan vara förvissad om, att efter detta kommer en reaktion. Det blir då äfven i denna närings intresse att arbeta på upprätthållande af jordbruket, som just genom beredande af tillgång på arbetskraft och dragare är för trävarunäringen en oundgänglig förutsättning. Jag förmenar därför, att den undersökning, som här sättes i fråga, skall, så vidt den af regeringen med allvar och kraft bedrifves och genomföres på det sätt, att den i de respektive orterna verkställas af personer, som både genom allsidiga intressen och genom insigter äro lämpade för ett dylikt värf, lemna det resultat, att här verkligen föreligger stort behof af att främja jordbruksnäringens upprätthållande genom själfständiga idkare deraf, men att man icke därför behöfver tillsidosätta skogshandteringsens utveckling eller de med sagda handtering förenade industrier —

*Om
Ivgstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruka-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

särskildt sågverksrörelsens — bästa. Jag tillåter mig därför att ansluta mig till det af herr Berlin framställda ändringsyrkande i afseende å första punkten och vill dervid betona, att vid en så formulerad hemställan visserligen ej framhållits alla de synpunkter, jag skulle önska framhäfva, men att jag är öfvertygad derom, att den utredning, Kongl. Maj:t kommer att egna ärendet, skall sträcka sig äfven till dessa andra synpunkter. Jag vill nu blott erinra om den ovilkorliga nödvändigheten, att med afseende å de många hemman, som bolagen redan förvärfvat, varda träffade bestämmelser, genom hvilka brukarne å dessa hemman förmedelst lagstadgade arrendeaftal sätts i en bättre och tryggare ställning än hittills. En dylik åtgärd skulle, enligt min mening, åstadkomma en mycket vigtig förbättring i dessa brukares sociala ställning. Jag tror emellertid, som sagdt, att detta ej nu behöfver vidare betonas och inskränker mig därför till att instämma i herr Berlins yrkande.

Herr Wester: Herr grefve och talman! Mina herrar! Efter den långa diskussion, som i denna fråga föregått, skall jag icke länge upptaga kammarens tid. Jag skall därför icke heller inlåta mig på något bemötande af detta lagutskottets betänkande, synnerligast som det redan förut blifvit så fullständigt vederlagdt; och jag underlåter så mycket hellre att ingå på en dylik kritik, som jag ej skulle kunna strö så vackra rosor öfver betänkandet, som den ärade talaren på örebrobanken nyss gjort. Så mycket vill jag dock säga, att jag knappast tror, att inom kammaren det delats ut något betänkande, der motivering och kläm så litet öfverensstämma som i detta. Lagutskottet har här framhållit de sociala olyckor, bolagsväldet medfört, och med kraft påvisat den ännu större fara, som kan uppstå genom aktiers öfvergång i utländingars händer; det har framhållit de kulturella och politiska synpunkterna under förmenande, att något måste göras — och så kommer en kläm, som är, vill jag säga, ett *maskerad* *afslag*. Ty icke behöfva vi skrifva till Kongl. Maj:t och fråga, om Kongl. Maj:t finner det behöfligt och lämpligt att lemna en utredning i detta ämne, då Riksdagen redan år 1894 skrifvit utan att, som jag tror, ännu hafva fått något svar på den skrifvelsen. Hvad lagutskottet här föreslår, är detsamma som intet.

Hvarför jag begärde ordet, var egentligen för att bemöta några föregående talare. Den förste ärade talaren sade, att motionären gjort denna fråga mera till en rättslig än en social fråga. Jag tror dock, att man bör göra motionären den rättvisa, att han sett denna fråga ingalunda ensidigt, utan så allsidigt som möjligt. Han har här lemnat en utredning, som väckt uppmärksamhet och sympati öfver, snart sagdt, hela vårt land. Vidare sade samme ärade talare, att man icke borde söka bryta ny bygd der uppe, innan jordens beskaffenhet noga undersökts, ty det vore åtskillig jord i dessa nordliga trakter, som icke lämpade sig för kultur. Ja, detta

må vara sant, men det gäller icke blott att bryta ny bygd, utan fast mera att söka behålla den odling, som redan finnes, samt förkofra och utveckla densamma.

Vidare talades det om skogsskötseln, och det är en sanning, att många af de stora bolagen sköta skogen mycket väl, och det ligger ju i deras eget intresse, att så sker; men det kan icke förnekas, att bredvid denna skogsskötsel äfven pågår en skogssköfling, som är betänklig. Vi se ju, huru år ifrån år virkets dimensioner sjunka, medan exporten ökas; och allt detta ger vid handen, att man tager betydligt mera, än återväxten kan ge.

En annan talare, som i dag för första gången yttrade sig i kammaren, slutade sitt anförande med, att man bör ge bolagen rättvisa. Ja, det finnes ingen i kammaren, som icke vill ge bolagen rättvisa; men man måste komma i håg, att staten också har rättigheter att bevaka. Staten har offrat öfver hundra millioner kronor för att afvittra skogsmarker i dessa trakter; den har gjort dessa stora uppoffringar för att på ett varaktigt sätt stödja och befrämja jordbruket. Genom bolagens förvärf af dessa egendomar förfela statens uppoffringar helt och hållet sitt ändamål, och man får väl icke säga, att det sker bolagen en orättvisa, om det ej tillåtes dem att bli enväldsherskare öfver så betydande trakter af vårt land.

Sedan har en högt ärad talare, herr Tamm, i anslående ord yttrat sig om »intressenas harmoni». Han talade om, att jordbruket i dessa trakter ingalunda kunde bära sig utan att ha stöd från annat håll, nemligen från skogen. Nå, men vi ha ju nyligen i Riksdagen beslutit en egostyckningslag, som ger bolagen rättighet att skilja skogen från jordbruket; och på så sätt beröfvas jordbruket det stöd, som man anser alldeles nödvändigt för att det skall bära sig der uppe och för hvilket staten gjort så stora uppoffringar. Men saken är den, att jordbruket i Norrland får spela in vid så många olika tillfällen och ofta spela en rol, som det icke kan uppbära. Vi minnas den tid, då det beslöts att bygga en jernväg ofvanför polcirkeln, och huru det då talades om, att den skulle befrämja det norrländska jordbruket der uppe bland fjellens snö och is. Äfven då var det »intressenas harmoni», som förenade de mest skilda intressen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Sandqvists skrifvelseförslag.

Herr Östberg: Herr grefve och talman! Då det gäller frågan om den norrländska sågverksindustrien och om norrländska förhållanden i allmänhet, rigtas tankarne helt naturligt på den roll, som denna industri under senare tider spelat i Norrland. Man tänker på, huru det är sågverksindustrien, man har att tacka för denna landsdels uppblomstring och befolkande; man ser, huru det är denna näring, som kommit handeln och industrien att ut-

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

Om
lagstiftnings-
ätgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

veckla sig; man ser, huru kommunikationerna förbättras och dyrbara strömmrensningar ske i de stora norrländska elfvarne. Men framför allt ser man, huru genom sågverksindustrien ofantliga summor tillflutit landet och huru således denna näring mera än någon annan bidragit till landets ökade välstånd.

Det är naturligt, att den, som ser endast på dessa förhållanden, vill i Norrland skåda endast guld och gröna skogar; och det är likaså ganska naturligt, att man då kommer till den uppfattning, som här uttalats, att jordbruket i Norrland bör böja sig för sågverksindustrien. Det må visst vara sant, att jordbruket får spela mindre roll än industrien der uppe; men det är i allt fall orätt att, på samma gång man söker befrämja odlingen af nya bygder, vilja helt och hållet försumma att tillvarataga den gamla jordbrukskultur, som der finnes.

Jag tror icke, att man har rätt, då man vill påstå, att det för sågverksindustrien i Norrland är ett lifsvilkor att få ytterligare utvidga sitt egovälde. Redan nu innehafva ju sågverken högst betydande egendomar, som icke borde vara för små att tjena till grundval för deras industri; och jag tror därför, att det är för mycket sagt, då man vill påstå, att sågverken ovilkorligen måste ha tillfälle att förvärfva mera jord — i allt fall är det påståendet icke bevisadt.

Då man vill betrakta denna fråga uteslutande från ekonomisk synpunkt, tror jag, att man icke har uppställt problemet riktigt. Det kan icke här vara hufvudfrågan, huru landets handelsbalans kommer att ställa sig. Jag tror för min del, att det icke skulle vara någon riksolycka, om afverkning komme att ske i något mindre skala eller om exporten skulle i någon mån minskas; jag tror icke, att det vore någon riksolycka, om vi här i Sverige skulle tvingas att lita något mindre än hitintills på rikedomar, som vi få till skänks ur skogarne, för att i stället likasom andra länder mera lita på produkterna af landets eget arbete, och det vore ej heller någon olycka, om man här blefve tvingad att iakttaga något större sparsamhet i sin konsumtion.

Nej, denna fråga är, enligt min tanke, i första rummet en stor social fråga. Det gäller här att undersöka, huruvida en stor landsdel sväfvär i fara att komma i ett från social synpunkt otillfredsställande läge och huruvida det kan vara statsmagternas pligt att söka hindra sådant. Det är ju allmänt erkänt, att sågverken hafva en tendens att allt mera utvidga sig, så att man icke kan räkna på ett stillastående eller en tillbakagång, om förhållandena i öfrigt blifva lika. Men då står man inför det perspektivet, att den dag kan komma, då sågverken inneha all jord eller den största delen af jorden i Norrland. Hvar och en borde väl emellertid kunna erkänna, att ett sådant tillstånd, der jorden tillhör jemböfrelsevis ett fåtal bolag och den jordbrukande befolkningen blir arrendatorer eller landbönder, icke kan i längden upprätthållas eller

försvaras. Historien visar allt för tydligt, att der jordegendomen hopats på några få händer, har sådant icke kunnat i längden ega bestånd, utan en reaktion har inträdt och förhållandena hafva måst regleras. Det tyckes mig alldeles gifvet, att, om i Norrland det skulle komma till en sådan ställning som den, till hvilken allt nu synes tendera, vida allvarligare åtgärder måste ifrågasättas för skapande af ett mera normalt tillstånd, än nu kan ifrågakomma; och det borde därför vara af den största vigt att redan nu söka göra hvad man kan för att hindra något sådant.

Här yttrades af en talare på förmiddagen, att det är en naturlig utveckling, att jorden slukas upp af bolagen. Jag kan dock icke medgifva, att detta beror på någon den naturliga utvecklingens lag. Huru eganderätten till den fasta egendomen är fördelad, beror till hufvudsaklig del på de lagar, samhället stiftar, och lagstiftningen är ett uttryck af, huru de magtegende eller, om dessa rätta sig efter åskådningen i samhället, huru den upplysta opinionen i samhället uppfattar dessa förhållanden. Jag instämmer därför i hvad en talare på förmiddagen yttrade, att vid bedömande af skogfrågan måste man göra afseende å hvad den allmänna opinionen säger. Men då den ärade talaren utgick derifrån, att denna vore helt och hållet emot att genom lagstiftning hindra bolagens egendomsförvärf, tror jag, att hans uppfattning icke är riktig. Det må visserligen vara sant, att man förr, hufvudsakligen af juridiska skäl, tänkt så, men uppfattningen har ändrat sig. Så har ock varit fallet med mig. Ser man, huru det nu ställer sig, tror jag, att man snarare kan säga, att opinionen är för, att något göres i det af motionären föreslagna syfte. Åtminstone peka de af Andra Kammarens ledamöter afgifna reservationer i den riktningen.

Om jag sedan skall yttra mig om de förslag till inskränkning i bolagens jordförvärf, som här framstälts, så har emot dem anmärkts, att sådana lagar kunna ej blifva effektiva, och man har kastat fram, att det kunde vara lämpligare att tänka på ett förbud för hemmansegare der uppe att sälja sina gårdar. Ja, det är ju klart, att detta skulle vara mera effektivt; men jag skulle vilja framhålla, att om än de här föreslagna stadgandena icke kunna blifva fullt effektiva, kunde de dock blifva temligen verksamma. Det är nog så, att sågverksaffärer icke i allmänhet kunna med fördel drivas under annan form än bolag; och då man här uttalar så mycken fruktan för, att bolagen dock genom mellanhänder eller bulvaner skulle förvärfva sig egendomar, vill jag anmärka, att enligt min uppfattning sådant ej kan ske i någon större skala, och det därför, att ett dylikt tillvägagående i alla händelser är förenadt med ganska stor osäkerhet och risk.

Huruvida en sådan lagstiftning som den här ifrågasatta skall anses definitivt lämplig, derom vill jag nu ej uttala mig; men det förefaller mig ganska rimligt, att man såsom ett öfvergångsstad-

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hålland af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringsen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

gande skulle acceptera det af reservanterna från Andra Kammar-
ren föreslagna.

Gent emot den högt ärade talaren på upplandsbanken skulle jag vilja uttala den uppfattning, att då det gäller stora sociala frågor, får man icke alltid söka tillämpa de regler, som förut varit gällande. Man måste tvärtom i dylika fall taga i noggrant ögonsigte det resultat, till hvilket man vill komma; och har man så vägen till detta klar, måste lagstiftningen rätta sig efter hvad som visat sig vara för samhällets väl nödvändigt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den af Andra Kammarrens utskottsledamöter afgifna reservation.

Hans excellens friherre von Essen: Herr grefve och talman, mina herrar! Det är mycket svårt att yttra sig i denna fråga utan att upprepa något af hvad föregående talare sagt, då ju frågan är af så utomordentlig vikt och har så många ingående faktorer, att den måste, såsom här ock skett, gifva anledning till en mycket vidlyftig öfverläggning. Jag skall för min del söka begränsa mig till att endast angifva min ståndpunkt. Beklagligt nog måste jag bekänna, att jag under förmiddagen nödgades några timmar vara frånvarande från diskussionen och vet således icke, om jag här kommer att upprepa något af hvad då under debatten yttrades.

Såsom redan påpekats, har denna fråga tvåfaldig innebörd, en social och en ekonomisk. Hvad den sociala frågan beträffar, måste jag medge, att det vore lyckligt, om man kunde fördela de sjelfegande å mindre lotter något så när jemnt öfver hela landet, så att ingenstädes de stora komplexen finge öfverväldigande magt öfver de smärre lottegarne inom kommunen. Men en sådan fördelning af jordegendomen inom landet måste enligt min tanke ske på naturlig grund och orsakas af för handen varande naturförhållanden. Nu kan man emellertid icke neka, att i Norrländ det naturligaste är hvad som skett, nemligen att jorden kommit i stora bolags händer, som kunna tillgodogöra sig dess produkter, särskildt skogen, på det mest fördelaktiga sätt.

Men dessa bolag förderfva skogen, säger man. Ja, det säges så, men man har icke verkställt noggrann undersökning, huruvida de förderfva och sköfva skogen mer än enskilde. Jag har icke hört klander af, vill icke heller försvara enskildes sätt att sköta sina skogar; i allmänhet sköta de dem icke sjelfva, utan lemna dem till afverkning af andra, och såsom afverkningskontrakten uppgjorts, äro de i allmänhet icke berättigade att genom afverkarens försorg erhålla återväxt. Då bolagen, som förut kunnat köpa afverkningar på 50 år, numera få sådana endast på 20 år, har deraf resultatet, att bolagen ännu mer lockats till inköp af skogs-
mark. Säkert är, och det torde hvar och en finna naturligt, att för solida, reella och på framtiden stälda bolag måste liksom för andra jordegare vara angeläget att sköta sin egendom med utsigt

till framtida tillväxt och inkomst, och endast ett fåtal torde skörda utan tanke på framtiden. Detta måste medgifvas; åtminstone bör, innan man faller en allmängiltig dom, noggrann undersökning föregå. Eget nog är det endast bolagen i Norrland, som beskyllas för skogssköfning, medan bolagen i mellersta och sydliga Sverige, och der finnas mycket stora sådana, till exempel i Vestmanland och Upland, för att icke tala om Helsingland, der man finner några af de vackraste skogar i vårt land, sköta sina skogar utmärkt väl. Hvarför? Det är svårt att säga, men förhållandet är, att bolagen i mellersta och sydliga Sverige, med undantag för vissa delar af Småland, sköta skogen bra. Särskildt är det fallet med de bruk, som öfvergått till trävarurörelse. Öfvergången har för dem varit helt naturlig, då de, som förut använt sin skog till kolning, funnit det löna sig bättre att afverka för sågning och endast taga affallet och det öfverblifna virket till kolning. Sådant har icke kunnat gå för sig i Norrland, då för det öfverblifna, som måste rensas bort, icke funnits afsättning till följd af bristande kommunikationer. Och första vilkoret, det tror jag de flesta måste medgifva, för en god återväxt är att få betaldt för virke, som måste rensas bort. Så har nu icke skett, utan man har här använt blädning; det öfriga har fått stå qvar kalt och glest samt görande marken otjenlig till återväxt. Så se de flesta skogshyggen ut i Norrland, som man vid afverkning af sågtimmer lemnat efter sig. Och sådant kan icke under nuvarande förhållanden undvikas. Först då genom lättare kommunikationer afsättning kan beredas för virke, som hittills icke varit inkomstgivande, kan skogshushållningen blifva bättre.

*Om lagstifnings-
ätgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringsen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

Det har äfven varit ett önskemål att genom en skogslag bereda skydd mot skogssköfning, som jag erkänner på några ställen i Norrland egt rum. Jag hoppas då för min del, att icke den skogslag blir antagen, hvartill förslag nyligen af en talare framstälts. Det är visserligen nu icke tal om skogsfrågan, men mot en sådan dimensionslag för hela Norrland får jag på det lifligaste protestera. Om en dylik lag gäller, att den till viss grad skyddar mot skogssköfning, men på samma gång lägger hinder i vägen för god återväxt. Den, som vill sköta sin skog väl, blir derigenom förhindrad att göra det. För att skydda Norrbottens och Vesterbottens skogar har man faute de mieux tagit denna dimensionslag — sjelf har jag kontrasignerat densamma — ty någon annan utväg fans icke för det dåvarande; men att en sådan lag icke kan komma till användning i framtiden eller för större område, är min öfvertygelse. Detta beträffande skogsskötseln.

Man säger, att jordbruket i Norrland för att kunna bedrivas oivkorligen behöfver stöd af skogen; detta är nu ett vedertaget ord; skogen skall vara anslagen till jordbruket. Det fins nybyggen, som för hvarje mantal fått till stöd ända till 10,000-tals tunnland skog, hvilken dock sålts, så fort man kunnat. Penningarne hafva

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

satts in på banken till stora belopp, såsom jag hört. Skogen har emellertid till den grad sålts undan, att sådan knappast finnes kvar till husbehof. Om man reser i Norrländ, ser man med förvåning, huru väl folket aktar sig för skogen; alla träd borthuggas kring bostäderna, så att icke en pinne finnes kvar vid knuten, och hvarför gör man så? Jo skälet är: att flugorna blifva besvärliga i trädens granskap, och därför måste dessa rödjas undan! Norrländingen tycker icke om träd; det låter löjligt, men så är det. Nu vill man tvinga dessa människor att slå sig ned i obygd, der jordbruket lemnar en tvifvelaktig inkomst, och hvarför? Icke därför att man icke der kan få godt bete, kanske en liten potatisskörd och möjligen en god äng, men man må icke tro, att, då dagsverken betalas med 3 å 4 kronor, som lätt erhållas vid flottning eller skogsfällning, människor kunna förmås att odla jord för en oviss skörd under kommande år. I sådant fall måste gifvas ut mycket penningar för jordbrukets understöd. En erfaren man från Norrländ sade: det är aldrig värdt att försöka få bofast befolkning på aflägsna orter; denna samlar sig vid industricentra, invid kommunikationslederna, omkring sjöar o. s. v., der möjlighet finnes till förtjenst med flottning, fiske och dylikt. Ty vi få besinna, att jordbruket endast sysselsätter under högst 4 månader af året; under den öfriga delen skulle norrländingen vara utan arbete, ligga i ide, om han icke hade tillfälle till extra förtjenst, och det gör han också. Således komme det att möta stora svårigheter att i detta fall gå emot strömmen, och endast med stor oppoffring kunde man vinna framgång åt en sak, som man icke vet, om den blefve till synnerligt gagn. Nu vill jag göra undantag för vissa trakter, som äro ytterst bördiga, bördigare än någon annan ort i hela Sverige, såsom Torneådalen, der jordbruksnäringen är naturlig, hela kustlandet, hvarest såsom man vet rika skördar erhållas, t. ex. Umeåbygden och Vännäsbygden. Första Kammarens ledamöter veta emellertid, att man på sistnämnda orter träffar få bönder, som ega skog, men de lefva väl ändå. Sedan de här i kustorten gjort slut på sin skog, få de köpa allt hvad de behöfva både till bränsle och andra behof, men landtbruket går likväl bra. Jag tror icke detta förhållande skall förnekas af landshöfdingen för Vesterbottens län, som bäst känner till saken.

Dessutom vill jag säga, att en sak är betänklig i afseende å odlingen af Norrlands myrar. Det finnes en man här i kammaren, som nyss yttrat sig i denna fråga, hvars odlingar äro de vackraste exempel på, att man *kan* göra något i denna väg och i stor skala bringa upp mycket god frukt; men det saknas undersökningar, om *hvilka* af Norrlands myrar passa för sädesodling. Dertill äro emellertid få lämpliga, men väl till gräs eller skogbärande mark. Frågar jag en skogstjensteman, om en myr är passande till skogsväxt, kan han dock icke gifva svar. Den underbyggnad har icke en ingenjör eller skogstjensteman, att han kan med visshet säga,

hvilka myrar i detta fall äro lämpliga. Det fordras därför, såsom jag tror, mycket penningar för undersökningar i denna väg, och enligt min tanke kunna sådana icke ske på annat sätt än genom försök. Visar sig, att det ena eller andra lyckas, förvärfvas icke liten erfarenhet i afseende å skogsodling å mossar, så att man icke behöfver misstaga sig. Man vet icke på förhand, om t. ex. en myr sjunker, då den afdikas, eller om den med framgång kan användas till ena eller andra ändamålet. Säkert är, att flertalet myrar, som man trott vara lämpliga, ingenting bära, då de bringas under kultur. Kommer man så upp till Torneådalen, finner man en gräsväxt, som når öfver hufvudet. Sådana naturliga ängsmarker förekomma äfven på andra ställen, och vid dem behöfver ingenting göras. Å andra sidan kunna stora mossmarker, som synas vara bra i och för sig, visa sig vara alldeles olämpliga för odling. Arbetstiden liksom växttiden i höga Norden är kort, arbetslönerna höga, och milliontals myrar i södra Sverige ligga obegagnade; att börja bryta mark på trakter, som äro mest svårbrutna, tror jag icke vara den naturliga vägen. Man kan alltid göra försök, men att på detta sätt framtinga odling är mycket dyrbart.

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

Af hvad jag yttrat kunde det synas, som om jag icke ville vara med om att göra något för Norrlands befolkning. Det vill jag visst, men jag önskar, att saken pröfvas så, att begge parterna sker rätt. Om jag nu får öfvergå till motionen och föreliggande betänkande, anser jag det icke ådagalagdt eller genom undersökningar visadt, att bolagens fastighetsförvärf bör inskränkas. Må vara, att en undersökning kommer att visa det vara nyttigt och behöfligt att göra detta, men svårigheter möta nu först från juristernas sida, och vid deras invändningar bör afseende fästas. Det skulle således förvåna mig, om Riksdagen utan grundlig undersökning, endast på den grund, att motionären på ett förträffligt sätt framställt *sina* åsikter, bifölle hans yrkanden. Jag gillar mycket af hvad han skrifvit liksom jag gifver mitt erkännande åt alla de intyg och uppgifter han lyckats samla rörande dessa saker. Men det är endast *en* sida, som framhållits, och jag har icke märkt, att tillfälle gifvits dem, som kunde hafva en annan åsigt, att yttra sig. Det är detta tillfälle, som skall beredas genom den af Kongl. Maj:t verkställda undersökningen, innan Riksdagen fattar ett så ödesdigert beslut, som det i föreliggande fråga skulle blifva.

Af hvad jag sagt torde tydligt och klart framgå, att jag icke kan gå längre, än hvad utskottet föreslagit i första punkten. Med herr talmannens tillåtelse och om kammarens tålmod räcker till, skulle jag vilja yttra mig äfven i fråga om den andra. Det är nemligen så, att i denna föreslås »att Kongl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, i hvilken omfattning och på hvad sätt vid ego-styckning i Norrländ och Dalarne inegolott, som genom styckning skiljes från skogsmark, må kunna tillförsäkras rätt till bete och skogsfång å sådan mark». Jag vill erinra om, huru farlig en så-

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

dan bestämmelse kan vara. Då aftal uppgöres om skogens försäljning, skulle för de flera inegolotter, som fränskiljas skogsmarken, medgifvas rättighet att släppa kreatur på den försålda skogsmarken; der finnas kanske myrar, som äro ganska gräsbärande. Jag skall bedja få berätta hvad som händt mig sjelf, då en hemmansegare, som bodde i mitt granskap, fordrade delaktighet i min skog på grund deraf, att han egde rätt till mulbete i densamma. Hellre än att härom föra en lång process köpte jag hemmanet och fick betala mycket för att komma från saken. Sådant kan äfven hända i Norrländ, då frågan om t. ex. hundra år kommer i annat läge, och af denna anledning skulle jag vilja på det högsta varna kammaren för denna sak. Herr Wiklund, som väckt motion i ämnet, har nog icke åsyftat detta, då han, såsom på sid. 41 i utskottets betänkande anföres, säger, att vid afstyckning af inegor det alltid skulle beräknas, att dessa skulle få en skogslott och betesmark. Detta skulle jag för min del icke hafva så mycket emot, men utskottet tolkar hans mening, såsom jag nyss nämnde, så, att betesrätt och skogsfång å den stora gemensamma marken skulle hemmanen tillerkännas; för huru många kreatur och huru mycket virke är icke angifvet. Det är ju möjligt, att på hemmanet ganska många hus komme till uppförande; för alla dessa skulle virke fritt erhållas. En annan följd af ifrågavarande lagbestämmelse blefve den, att bolag, som vore egare af hemman och ville sälja små lotter för att göra den arbetande befolkningen besutten på egen jord, härvid finge svårighet att verkställa sin afsigt, då gällande lag föreskrefve, att bete och skogsfång tillika skulle medgifvas å bolagets mark. Många, som ifra för, att en klass af små jordegare måtte uppstå, skulle sålunda förhindras att göra försäljningar i sådant syfte. En annan och mycket bättre sak vore, att, vid försäljning af skogen till bolag, för bete och skogsfång afsättes ett visst område för hvarje inegolott, men egaren häraf skulle i alla fall, då han behöfde penningar, sälja sin skog; det kunde ingen hindra. Man kan ju icke vara förmyndare i alla delar för en människa, som ej har förstånd att sörja för sig sjelf. Enligt min åsigt vore det mycket farligt att taga förevarande förslag rörande bete och skogsfång.

Då jag nu tillåtit mig framhålla mina tankar i ämnet, torde deraf framgå, att jag hvarken kan tillstyrka herrar Sandqvists och Sörenssons eller herrar Zetterstrands med fleres reservationer rörande första punkten. Jag tillåter mig, herr grefve och talman, att yrka bifall till utskottets förslag vid denna punkt.

Herr Dahlberg: Då jag begärde ordet, hade jag för afsigt att utförligare behandla denna fråga, men då sådant redan skett från vesternorrlandsbänken, vore det icke grannlaga att vid denna sena timme vidare upptaga kammarens tid. Jag tillåter mig blott att i största korthet anföra några sifferuppgifter, som i någon mån

kunna belysa reservanternas uttalanden om de »fattiga bolagsarrendatorer och jordtorpare, som utan något att värna skola till en afsevärd del bilda det lefvande försvar, hvarpå rikets trygghet i första hand beror». Lyckligtvis är materialet för min bevisning tillgängligt för en hvar, enär det finnes i de officiella bankrapporterna för mars månad 1901. Det är gifvet, att hvar och en kan tolka uppgifterna efter sin smak, men med den kännedom om förhållandena uppe i Norrland som jag har och helt säkert äfven mina kamrater från denna landsdel besitta, tror jag mig med trygghet kunna påstå, att följande penningmedel till stor del egas just af dessa »fattiga bolagsarrendatorer och torpare». På depositions- och kapitalräkning inestodo den 31 mars 1901 i runda tal i Sundsvallsbanken 24 millioner kronor, i Hernösands enskilda bank omkring 18 millioner kronor och i Helsinglands enskilda bank omkring 19 millioner kronor. Detta är tillsammans omkring 60 millioner kronor, som egas till allra största delen af »fattige bolagstorpere och arrendatorer». Siffrorna äro fullkomligt exakta och kunna helt säkert af hvar och en kontrolleras. Som jag sjelf varit i tillfälle att under många år revidera en af de norrländska bankerna, tror jag mig med säkerhet kunna förklara, att åtminstone i denna bank depositionerna till största delen bestå af den jordbrukande befolkningens egendom. Nu kan ju hvar och en tolka dessa siffror efter sin smak, men näppeligen kunna de tolkas derhän, att till följd af bolagens jordförvärf en genomgående fattigdom och brist uppstått i Norrland.

Jag sade, herr grefve och talman, att jag icke skulle länge upptaga kammarens tid, men kan dock icke underlåta att med kammarens tillåtelse belysa en annan sak, som i reservationen beröres. Det heter här: »vidare tränger sig alltmer allvarligt fram det viktiga spörsmålet, huruvida det ej för sågverksnäringen sjelf och de statsintressen, som anknytas till densamma, är af största betydelse, att den någon gång får en anledning att börja något ordna sig efter sin verkliga uppgift». Jag vill nu icke tala om det oerhörda kapital, som är nedlagdt i sågverksrörelsen, och som naturligtvis icke har kunnat tillkomma utan med tanke på att denna sågverksnäringens »verkliga uppgift» skall blifva i bästa möjliga mån uppfylld, men jag vill skarpt framhålla, att affärsförbindelserna med utlandet nu äro af helt annan beskaffenhet än förr, och säkert är, med den lifliga samfärdsel som nu eger rum med utlandet, att om kammaren fattar beslut i den riktning, som här af reservanternas förordas, detsamma icke skulle blifva utan återverkan på dessa våra utländska affärsförbindelser.

Jag har gifvetvis icke något yrkande att framställa, men har ansett mig böra framhålla dessa tvenne synpunkter, som, så vidt jag vet, af ingen annan förut angifvits.

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag begärde ordet för att replikera ett par föregående talare.

Det har af mer än en uttaltas, att det egentliga botemedlet för missförhållandena i Norrland skulle vara antagandet af en eller annan skogslag: en utsyningslag, dimensionslag eller läggandet af exporttull å trävaror. Jag ber få fästa dessa herrars uppmärksamhet på, att denna sak nu icke föreligger, men kommer att föreligga nästa år, hvarvid kammarens stora intresse för denna sak får tillfälle att visa sig. Herr Tamm fäste sig särskildt vid utsyningstvång, hvarpå han satte mycket värde såsom medel till skogshushållningens främjande. Finge man en sådan lag antagen och gällande för hela Norrland, skulle den, enligt hans utsaga, med ens råda bot äfven för de tråkiga förhållanden motionären omtalar. Herr Tamm sade nemligen, att efter antagande af en dylik lag skulle ingen hafva fördel att vare sig sälja eller köpa skogsmark. Jag tror icke herr Tamm hade rätt häri, ty utsyningstvång existerar i Lappmarken, och jag tror det vara honom väl bekant, att just i Lappmarken ofantligt stora inköp af skogshemman pågå. — Herr Unger talade om att jordbruk icke bär sig i Norrland utan stöd af industri. Jag tror dock icke, att detta är alldeles sant, ty jordbruket bar sig visserligen mycket bra i Norrland, innan sågverksindustrien der existerade. Vidare sade herr Unger, att sågverksindustrien aldrig förstört jordbruket i Norrland. Der ber jag få protestera, ty det har jag sett med egna ögon, och det vet hvar och en som rest i Norrland, att det icke är svårt att påträffa byar och ställen, der förr i världen existerade 2, 3 eller 4 brukare, hvilka redde sig bra på sina hemman, men der nu sitter endast en fattig landbonde, som har ganska svårt att draga sig fram. — Herr Blomberg ansåg, att den nu föreslagna lagen icke skulle blifva effektiv. I förbigående vill jag mot denne talare anmärka, i fråga om hvad han uppgaf, att grufandelar icke heller skulle kunna köpas, att grufandelar äro lös egendom och således icke falla inom området för denna lag. Jag skall bedja att, när denne talare jemte andra befarade, att lagen ej skulle blifva effektiv, få fästa uppmärksamheten vid hvad reservanterna säga om denna sak: »redan det starka bifall eller motstånd, som saken rönt från olika läger, visar emellertid, att man allmänt har en förnimmelse af att bestämmelserna sannolikt skulle få en ganska kraftig verkan i åsyftad riktning.» Det är äfven min tro, att denna lag skulle göra verkan, och jag ber att till slut få citera lagutskottet: »svåra missförhållanden kunna kräfva starka botemedel, hvilka icke fullt passa in under vanliga regler.»

Herr Hasselrot: Jag är förvissad derom, att det icke finnes någon i denna kammare, som icke lifligt instämmer i den af motionären uttalade åsigt — hvilken äfven lagutskottet delar —, att det så väl i socialt som ekonomiskt hänseende är af synnerlig vikt, att

den själfegande jordbrukande befolkningen i Norrland och Dalarne, så vidt möjligt är, skyddas och vinner förkofran. Detta är, som sagdt, ett synnerligen viktigt önskningsmål i många afseenden. Men så vidt jag förstår, finnes det någonting annat, som är ännu viktigare, och det är att skogarne i de nordligaste delarne af vårt land bibehållas. Om icke Norrland fortfarande hufvudsakligen får vara skogbeväxt, blir det en ödemark, och då kan hvarken industri eller jordbruk der drifvas. Jag vågar också påstå, att skogen vinner icke det skydd och den vård för framtiden i den enskilde hemmansegarens hand, som erfordras för densamma. Erfarenheten från mellersta och södra Sverige visar tydligt, att så är förhållandet. Många hemmansegare sköta visserligen sina skogar utmärkt, åtminstone till en tid, men så kommer frestelsen på att sälja antingen genom anbudet af ett högt pris eller kanske vid dödsfall till följd af arfvingarnes behof af penningar. Ett faktum är, att det är ytterst sällsynt, att större bevarade skogar öfver en generation stå qvar i enskilda hemmansegares besittning. Der stora, sparade skogar i mellersta och södra Sverige finnas qvar, tillhöra de vanligen större gods eller bolag, och jag är förvissad, att det skulle gå på samma sätt i Norrland, om skogarne der fortfarande skulle med konstlade medel bibehållas i hemmansegarnes ego.

Det finnes två sätt att skydda Norrlands framtid, genom att bevara skogarne för öfverdrifven afverkning. Det ena är att bilda kronoparker eller sockenallmänningar, och derutinnan är ju redan mycket gjordt i Norrland. Hädanefter kan dock derutinnan efter mitt förmenande icke mycket göras, emedan det blir för dyrt för kronan att köpa mera mark, och att man, såsom herr af Burén ifrågasatt, skall kunna förmå kommunerna att offra penningar för inköp af sockenallmänningar, som säkerligen icke gifva skäligen afkomst på köpeskillingen, tviflar jag på. Den andra utvägen, som också användts med framgång, är att samla skogen i stora komplexer i kapitalstarka bolags händer. Det är såsom lagutskottet säger — och det ligger i sakens natur —, att det är i bolagens eget intresse att hindra sköfling af skogen. Deras stora anläggningar med millioner kapital äro icke ställda så, att de äro beräknade för en kortvarig vinst, utan de äro ställda på all framtid. Den egna skogen är deras reserv, som de hafva att tillgå, då köpskogen icke räcker till, och visst är, att i de flesta fall blir skogen å bolagens hemman väl bevarad. En ledamot har omtalat, att han i Jemtland sett ett område, som var alldeles kalhugget genom ett bolags åtgärd. Varen förvissade, att denna mark icke tillhörde bolaget, utan att bolaget endast hade afverkningsrätten der. Man säger vidare, att det visat sig, att skogarne icke blifvit väl skötta, därför att dimensionerna allt mera minskats och exporten öfver höfvan ökats, men lika visst är det, att sådant beror på hemmansegarnes sätt att sälja sin skog. De stora dimensionerna, säga fackmännen, komma från kronoparkerna och bolagens egna hemman,

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

*Om lagstiftnings-
ätgärder
för vädmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarnes.
(Forts.)*

der sparad skog finnes, och de små dimensionerna komma från hemmansegarnes skogar. Om det således efter mitt förmenande icke är en olycka, att bolagen hafva stora skogskomplexer, medgifver jag, att dermed följer den olägenheten, att de köpa inegojorden på samma gång. I regel äro emellertid bolagen icke benägna att behålla den, ty arrendatorerna göra dem mycket bekymmer och förorsaka dem utgifter. Sedan lagen om egostyckning kom till stånd, har förhållandet härutinnan bättrats. Egostyckningar hafva sålunda egt rum i hundratals fall — jag tror siffran i ett enda län var 500 —, dervid större delen icke varit sådana, der bolagen köpt skogen och hemmansegarne behållit inegojorden, utan der bolagen egostyckat sina förut inköpta hemman på sådant sätt, att de förre egarne fått återköpa inegorna. Bristen härvid är, att bönderna vanligen få för litet skog, men det är ju meningen att hjälpa detta. Om på detta sätt bolagen blott köpa skogsmarken eller afhända sig den redan köpta inegojorden och behålla skogen under det de sjelfegande bönderna få behålla inegojorden, antingen med tillräcklig skogsmark eller med rätt till skogsfång, synes det mig, att man åtminstone bör se till, huru denna utveckling kommer att gå, innan man kastar sig in på en så äfventyrlig undantagslagstiftning, som är ifrågasatt och här förordats.

Man har anmärkt mot lagutskottets betänkande, att det icke skulle vara fullt konsekvent hållet. Det kan hända, att så i viss mån är förhållandet, men det var icke lätt att jemka tillsammans de olika åsigtterna, som gjorde sig gällande, då hvar och en vill hafva sin mening fram. I en och annan detalj fick man jemka med sig för att vinna enighet åtminstone inom pluraliteten. Lagutskottet hade ingenting hellre önskat än att komma till ett positivt förslag, men under den långa diskussionen i denna kammare har ingen kunnat hitta på något fullt tillfredsställande förslag, och det gick på samma sätt inom utskottet. Under sådana förhållanden måste lagutskottet inskränka sig till ett skrifvelseförslag i allmänna ordalag.

Mot den formulering, lagutskottet gifvit åt detta skrifvelseförslag, har emellertid gjorts anmärkning, och jag har just ingenting emot den förändring, som herr Berlin ifrågasatt, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det egentligen är orden »behöfligt» och »lämpligt» som här är fråga om. I fråga om första delen af utskottets hemställan: »att vidmagthålla och stärka den sjelfegande jordbrukande befolkningens ställning i Norrländ och Dalarnes», kan det sägas, att man ej skäligen kan ifrågasätta behöfligheten af åtgärder i sådant syfte; för dessa åtgärder passar endast ordet »lämpligt». Men i fråga om andra delen: »att befrämja jordbrukets utveckling», passar ordet »behöfligt». Vi hafva tagit båda adjektiven tillsammans för båda de olika delarne af klämman. Således tror jag icke, att det är grundad anledning till anmärkning mot utskottets förslag, men skall gerna finna mig i den af

herr Berlin föreslagna formuleringen, om kammarens majoritet finner sig böra hålla på den.

Då litet hvar yttrat sig rörande 2:dra punkten, ber jag få tillkännagifva, att jag aldeles instämmer i hvad herr Tamm och friherre von Essen förut yttrat om olämpligheten, att bete i regeln lägges såsom servitut på skogsmark, som afsöndras. Lagutskottet säger emellertid i 2:dra punkten: »i hvilken omfattning och på hvad sätt» etc., och ifrågasätter sålunda ett dylikt servitut endast för de fall, der det utan olägenhet kan ske.

Jag tillåter mig yrka bifall till lagutskottets förslag i 1:sta punkten.

Herr Tamm, Hugo: Jag skulle vara mycket glad, om jag kunde instämma i den första delen af den ärade ordförandens i lagutskottet förhoppningar, nemligen derutinnan, att sågverksegarne eget intresse skulle mana dem att sköta skogen. Jag hemställer till herrarne, om icke erfarenheten är den, att på flera ställen, särskildt på sista tiden, personer inköpt gamla, välskötta skogar i stor skala, gamla sågverk och bruk till ett sådant pris, att det är omöjligt att med någon uthållig skogsskötsel taga ut ränta på den, om icke snarare massköpen göras på den grund, att man räknar ut, att man skall afdrifva all skogen på så kort tid som 4, 5 å 6 år, och endast under den förutsättningen är det möjligt, att man kan inhösta ränta på det kapital, som man lagt ut. Man öfvergår allt mer och mer till den tendensen, att stora skogar öfvertagas af bolag eller personer, som inköpa skogar, från hvilka förut tagits 2, 3 å 4 tusen standards, med den beräkningen att taga ut kapitalet på en gång, och det kan höja köpeskilligen ofantligt mycket. Det är därför, med kändedom om detta förhållande, som jag icke vågar instämma i den ärade ordförandens i lagutskottet tro, att dessa skogar komma att i bolagens händer med nödvändighet skötas bättre. Man börjar att taga ut timret. När timret är slut, tar man och anlägger en större förädlingsfabrik för pappersmassa och tager pappersveden. Kapitalet är då på kort tid uttaget, och marken blir kal. Enligt min uppfattning kan man icke basera dessa förhållanden helt enkelt på det egna intresset, utan i det fallet är det, såsom det förut yttrats, högst nödvändigt att låta en allvarlig skogslag inträda.

Grefve Wachtmeister yttrade rörande mitt anförande nyss, att den af mig för de enskilda jordegarne såsom nödvändig betecknade skogslagen icke, så vidt jag fattade honom, skulle hafva önskad verkan; han synes tro på jordbruks möjlighet som enbar förvärfskälla i Norrland, men det gör icke jag — på skog måste norrlandska jordegare leva: den är hufvudnäringen der, och der bör ingreppet ske. — Deruti skilja sig våra åsigtter. Jag tror icke, att det är möjligt att inom Norrland med konstlade medel upprätthålla jordbruket. Jordbrukets förfall beror icke på, att det säljes eller

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forfs.)*

köpes mellan sågverksbolagen eller öfvergår till dessa, utan på den naturliga orsaken, att med de förhållanden, under hvilka jordbruket arbetar der, med de dyra arbetspris, med den lätthet, som det är att omsätta kapital i skogar, ryckes allt kapital och allt arbete numera från jordbruket, och jordbruket blir icke blott en binäring, utan detta är underkastadt ett bestämdt förfall, så vidt man icke lyckas bibehålla de nödvändiga förutsättningarna för jordbrukets bestånd, i det att jordbruket har sitt naturliga stöd i den egna skogen. Det är derutinnan vi skilja oss, vi två. Jag tror för min del icke, att det är möjligt att drifva lönande jordbruk inom Norrland och att få Norrlands befolkning att numera egna sig åt jordbruket. Men om alla de åtgärder vidtagas, som kunna bidraga derhän, att man kan skaffa från den egna skogen till jordbruket den årliga hjälpen, så är jag öfvertygad, att detta skall vara den enda effektiva hjälpen för jordbrukarne. Med den hjälpen kunna de upprätthålla och utveckla sitt jordbruk. Det var på den grunden, jag i mitt föregående anförande vågade säga, att den nu föreslagna lagen icke skulle komma att verka derhän. Skall någon skogslag kunna verka derhän, bör den utgå i det syftet, att man bibehåller den gamla fäderneärfda satsen att icke låta skogen skiljas från hemmanet, att man söker bibehålla den årliga hjälpen från skogen till jordbrukets skydd, och inga subsidier, ingen hjälp från staten kan åstadkomma detsamma för den sjelfständige norrländske bonden som känslan af, att han eger och får bruka sitt hemman; men dertill behöfver han ovilkorligen hjälp från skogen. Det är därför jag fortfarande vidhåller min åsigt, att endast med en lagstiftning gående i den rigtningen, att skogen bevaras åt hemmanet och att årlig hjälp från den naturliga källan i Norrland tillflyter jordbruket — endast på detta vis är det möjligt att upprätthålla ett sjelfständigt, oberoende jordbrukarestånd i Norrland.

Jag anhåller att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Nisser: Det torde kanske icke vara utan intresse att gå tillbaka något i tiden för att se hvad trävaruindustrien i Sverige uträttat. Det var ganska liten utveckling i början af 50-talet; men sedan England slutat att lägga tull på importen af trävaror, växte denna industri med stor kraft och stor intensitet. Det var från den tiden också, som sågverken började kunna basera en tillverkning på de skogar, som de måste förskaffa sig. Det finnes icke någon praktisk, förständig man, som vill börja en handtering, som icke dessförinnan förvissat sig om att hafva i sin hand de rudimaterier, af hvilka han är i behof. Det finnes icke någon jernverksegare, som icke söker skaffa sig den skog, hvilkens kol han kan begagna, och de grufvor, hvars malm han kan använda, för att icke vara beroende af den ovissa tillgången af dessa rudimaterier i köpmarknaden. Samma är förhållandet vid trävaruindustrien. Med så stora anläggningar, som en trävaruindustri

nödvändigtvis för med sig i form af flottleders byggande, sågverks anläggande m. m., måste man för att kunna börja en så dyrbar och förlagskräfvande handtering veta och vara förvissad om, att man har någonting att sedermera arbeta med. Man kan ju möjligen säga, att vissa sågverk hafva utvecklat sig i allt för hög grad till allt för stor tillverkning, och att detta icke hade varit behöfligt; men det är en naturlig ordning inom det industriella området, att man utvidgar sig så mycket som möjligt, af det naturliga skälet, att man måste vara beredd på sämre konjunkturen och därför öka sin tillverkning, så att faux-frais'erna, som alltid drabba industrien, i möjligaste grad nedsättas. Det torde icke vara något sågverk, som anlagts, det är min tro, på endast köptimmer. Att grunda ett sågverk endast på köptimmer är förenadt med allt för stora risker för affärens framtida bestånd. Den svenska trävaruindustrien har tillfört vårt land under de senaste 50 åren, den varit i verksamhet, omkring tre milliarder. Under de sista 20 åren har den tillfört Sverige två milliarder. Jag frågar, om Sveriges ekonomiska ställning skulle hafva varit densamma i dag utan denna hjälp? Den utgör 30 % af den årliga exporten, och vår handelsbalans, som icke ens nu har att uppvisa någon lysande ställning, skulle säkerligen varit beklagansvärd, om dessa 30 % under 20 år varit vårt land beröfvade.

Uti den inom statistiska centralbyrån utarbetade »redogörelsen för bolags förvärf af jordegendom inom Dalarne och Norrland» läses på sid. 48: »taxeringsvärdet å de öfriga jordegarnes eller till största delen de *sjelfegandes hemman* kunde år 1895 sättas betydligt högre än år 1885 i alla län, utom i Jemtlands, och utgjorde hela värdeförhöjningen, med afdrag för nämnda minskning, under tioårsperioden ej mindre än 34,545,073 kronor, hvarmed kan sammanställas, att värdeförhöjningen för sågverksaktiebolagen och andra sågverksegare, men med minskning för bruksegare, uppgick under samma tid till endast 26,946,430 kronor.» Jag vågar påstå, att ökningen i taxeringsvärdet å de *sjelfegandes hemman* icke blifvit den siffran, om icke sågverksindustrien framkallat ökad värde på dessa hemmans skogar. Jag vill dermed hafva sagdt, att det är orätt, då man talar om den förfärliga deprimering, som de *sjelfegandes hemman* undergått under de sista åren. »Taxeringsvärdet å de *sjelfegande jordbrukarnes hemman* har sålunda under de tio åren 1886—1895 ökat med 7,598,643 kronor mera, än hvartill ökningen i värdet för bolagens och brukens jordegendom under samma tid uppgår.» Jag är öfvertygad om, att i händelse den lag, som motionären, herr Lindhagen, här har velat promulgera, skulle varit gällande för 50 år sedan, hade säkerligen ställningen i Norrland varit densamma i dag som då. Hemmansegarne brände sina skogar för att få ett knappt bete för sina kor och getter, och naturligtvis kunde då icke någon som helst inkomst af den skogen beräknas. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att i fall

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringsen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

hemmansegarne i dag hade samma förhållanden som för 50 år sedan, skulle Sverige hafva varit af med de tre milliarderna.

Jag skall be att få läsa upp några korta utdrag af de utlåtanden, som inlemnats från respektive myndigheter, från landtbruksstyrelsen och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i de nordliga länen på grund af Kongl. Maj:ts anhållan hos dem att afgifva utlåtanden med anledning af Riksdagens skrifvelse år 1894. Landtbruksstyrelsen säger — jag skall icke göra långa utdrag:

»enligt landtbruksstyrelsens uppfattning framgår, att den fara, hvilken ansetts i dessa afseenden hota den sjelfegande jordbruksklassen inom norra Sverige, icke är fullt så öfverhängande eller af den stora betydhet, som från åtskilliga håll föreförits. Hufvudsakliga skälet, hvarför jordbruket inom Norrländ så att säga öfverflyglats af sågverksrörelsen, har utan tvifvel varit det, att med förut bestående lagstiftning svårighet har förefunnits att på ett lämpligt sätt i rättsligt hänseende skilja jordbruksfastigheten från skogsområdena. Det kan nemligen ingalunda sägas ligga i sågverksbolagens intresse, att den sjelfegande jordbruksklassen varder förminskad, utan tvärtom synes det innebära en fördel för samma rörelse att ständigt ega tillgång till en klass arbetare, hvars pålitlighet är vida större än hvad fallet kan vara med de arrendatorer eller daglönare, som kunna komma att bruka bolagens jordegendomar. Så länge förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring var gällande, gafs det icke någon rättslig möjlighet att på ett lämpligt sätt låta det sjelfständiga jordbruket bestå bredvid sågverkens stora egendomsförvärf, hvilka ur skogs- handterings synpunkt icke kunna annat än anses såsom af behofvet påkallade och ledande till skogsskötselns rationella utveckling, ty hvarken hemmansklyfningen eller jordafsöndringen kunde af lätt insedda skäl egna sig till former för det syfte, hvarom här är fråga. Sedan numera lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 utfärdats, finnes i egostyckningsinstitutet en dylik form, hvilken på ett praktiskt sätt och utan för stora svårigheter bör kunna lösa ofvan omförmälda uppgift. Under sådana förhållanden och intill dess det visat sig, i hvad mån egostyckningsförfarandet kommer att inom de norra delarne af vårt land anlitas för ifrågavarande ändamål, anser landtbruksstyrelsen några vidare åtgärder icke för närvarande böra å lagstiftningens väg vidtagas till förekommande af de svårigheter, som onekligen följa af ett allt för stort utvidgande af bolagsegendomen på landbrukets bekostnad, helst de utvägar, som i detta afseende skulle erbjuda sig, vore af så våldsamt och i den enskilda eganderätten så djupt ingripande natur, att de icke utan högsta nödfall böra tillgripas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt vägar landtbruksstyrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t måtte finna förhållandena icke för närvarande påkalla några vidare åt-

gärder för bibehållande af en sjelfegande jordbrukarebefolkning i Kopparbergs län och de norrländska länen.

Stockholm den 23 november 1896.

Underdånigst

THEODOR ODELBERG.»

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringsen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

Konungens befallningshafvande i Kopparbergs län säger:

»Men då största delen af dessa fastigheter af bolagen förvärfvats sedan lång tid tillbaka och tillväxten deraf under de sista tio åren endast uppgår till 3.89 % af hela jorddatalet inom samtliga de 34 af länets 47 socknar, der bolagen ega fastigheter, torde denna tillökning i bolagens jordförvärf icke anses vara af någon synnerligen stor betydelse eller våda för den sjelfegande jordbrukareklassens bestånd.

Erfarenheten har för öfrigt gifvit vid handen, att, på sätt och Konungens befallningshafvande haft tillfälle att anföra uti sitt till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga utlåtande den 1 nästlidne november angående åtgärder till den enskilda skogshushållningens främjande, skogars sammanförande i större komplexer, som egas af kapitalstarka bolag, är särdeles förmånlig för skogens rätta vård och skötsel, hvadan från skogskulturens synpunkt bolagens jordförvärf icke kan anses vara annat än till gagn för orten och det allmänna.

Förhållandena inom länet kunna, efter Konungens befallningshafvandes mening, icke för närvarande anses påkalla lagstiftningsåtgärder i ändamål att allenast för aktiebolag inskränka den hvarje svensk medborgare tillkommande rätt att förvärfva och besitta fast egendom i så vidsträckt omfattning, som deras tillgångar och öfriga förhållanden medgifva.

Falun i landskansliet den 31 december 1895.

CH. E. von OELREICH.»

Konungens befallningshafvande i Gefleborgs län säger:

»Då härjemte tages i betraktande, att, enligt hvad erkänt är och sakkunniga personer vitsordat, skogars sammanförande till stora komplexer, som af kapitalstarka bolag med full eganderätt besittas, är för skogens rätta vård och skötsel förmånlig, samt det icke med fog synes kunna antagas, att dylika bolag mera än andra jordegare hafva benägenhet att använda sin jord för annat ändamål än sådant, för hvilket den bäst passar, och man således icke torde behöfva befara, att dessa bolag komma att i afsevärd mån för skogsproduktionens skull nedlägga eller försumma jordbruket å mark, der detta *med fördel* kan bedrivas; så och då svenske medborgares rätt att inom landet förvärfva och besitta fast egendom i

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmakt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

så vidsträckt omfattning, deras tillgångar medgifva och de finna med sin fördel förenlig, icke skäligen bör utan tvingande nödvändighet inskränkas; finner Kongl. Maj:ts befallningshafvande sig icke kunna tillstyrka, att de nu väckta förslagen må vidkommande detta län till någon lagstiftningsåtgärd föranleda.

Gefle slott å landskansliet den 31 december 1895.

C. A. T. BJÖRKMAN.»

Konungens befallningshafvande i Vesternorrlands län säger:

»För att råda bot för den anmärkta olägenheten har, såsom af sökandenas underdåniga hemställan framgår, föreslagits bestämmelser, afsedda att begränsa möjligheten för bolag eller enskilda sågverksegare att underlägga sig jordbruksfastigheter till hvilken utsträckning som helst. Hvarje bestämmelse i sådant syfte skulle likväl blifva överkställbar och kunna kringgå, på samma gång den skulle lägga ett onaturligt band på rättigheten att fritt icke allenast köpa, utan äfven sälja fast egendom; ty i och med det samma någon förbjödes att förvärfva så mycken fast egendom som helst, så förminskades ju dermed äfven möjligheten för en egare, som ville sälja sin egendom, att derför erhålla det högsta möjliga pris. Ett dylikt ingrepp i näringslivets fria utveckling kan Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande för sin del icke förorda.

Hernösand i landskansliet den 14 november 1894.

Underdånigst

G. RYDING.»

Konungens befallningshafvande i Jemtlands läns säger:

»Hvad som erfordras för skogs- och hemmansköpsfrågans ordnande på ett tillfredsställande sätt vore således en enkel, icke kostsam, men lätt tillämplig lag för egostyckning, och der hvarken förmynderskap af kammarkollegii jordebokskontor eller skiftesstadgan finge lägga några hinder eller svårigheter i vägen för egendomens styckning såsom det passar säljaren och köparen bäst. Kommer en sådan lag till stånd, så reglera förhållandena sig sjelfva till både bondens och skogsvårdens bästa.

Att, såsom man sett i framkastade förslag, göra någon lagstadgad inskränkning i den fria dispositionen öfver bondens egendom genom att hindra honom att sälja den till bolag eller sågversegaren, vore ur alla synpunkter förkastligt och icke minst därför att det skulle gifva upphof till en mängd försök att genom fingerade försäljningar och köp, förmedlade af bulvaner, äfvensom till andra lagstridiga handlingar, söka kringgå en lagstiftning, som lade band på det fria aftalet och eganderätten.

Underdånigst

JOHN ERICSON.»

Konungens befallningshafvande i Vesterbottens län säger:

»Att söka afhjelpa nu rådande missförhållanden genom att helt och hållet förbjuda försäljning af hemman till bolag synes dock vara i det närmaste outförbart, då detta skulle i hög grad ingripa i den enskildes eganderätt, hvartill kommer att ett dylikt förbud skulle kunna kringgås på ett eller annat sätt. Derest ett sådant förbud verkligen komme att efterleivas, skulle derjemte den stora sågverksindustrien, som dock betydligt bidragit till länets utveckling, komma att lida ett mycket stort afbräck, desto mera oberättigadt som det icke kan förnekas, att åtminstone en del bolag egna sina skogar bättre vård och skötsel än den enskilde och i framtiden säkerligen kommer att göra det i ännu högre grad.

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

Underdånigst

JESPER CRUSEBJÖRN.»

Konungens befallningshafvande i Norrbottens län säger:

»Man har satt i fråga, om ej skogsrörelsen borde helt och hållet förbjudas att inom de nordligaste länen förvärfva fast egendom. Ett dylikt förbud, om det öfver hufvud kunde genomföras, vore helt visst icke välbetänkt. Det innebure ett obilligt tvång på sågverksrörelsen, hvilken, med den utveckling och stadga, den numera vunnit, icke skäligen kan hänvisas allenast till mer eller mindre tillfälliga afverkningsrättigheter. Att hindra skogsindustrien från att blifva egare till sådan mark, hvilken visserligen är egnad för skogsbruk och som icke kan af jordbruksnäringen med någon fördel tillgodogöras, vore påtagligen origtigt. Det är först i den mån trävarurörelsen slår under sig områden, dem odlingen skulle kunna med större fördel använda eller dem jordbruksnäringen eljest för sitt ändamålsenliga bedrifvande eller för sin utveckling kan behöfva, som sågverksrörelsens eganderätt till marken blir ett missförhållande.

Underdånigst

Landshöfdinge-embetet:

A. EURÉN.

A. PIPON.»

Af dessa uttalanden torde det vara klart, att åtminstone för 5 à 6 år sedan tankegången icke gick i den rigtning, som förevarande motion anvisar. Den är framkallad af den största välvilja för hemmansegarne, men enligt min uppfattning lider den af det mycket stora felet att vara i högsta grad opraktisk och kanske icke heller så opartisk. Hvad är nu att göra? Jag vill icke förneka, att möjligen förhållandena kommit i orätt spår, men jag vågar påstå, att rättvisan fordrar, att icke blott den ena parten, utan äfven den andra parten höres, och jag är öfvertygad, att om Kongl. Maj:t får frågan i sin hand och får höra såväl käranden som svaranden, skall man komma till ett resultat, som kan blifva alla till båtнад.

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

Jag ber slutligen att få tillägga, att jag till alla delar biträder herr Tamms yttrande, att allt hänger i sista handen på en förnuftig skogslagstiftning. Jag anser, att hvar och en skall hafva rätt att disponera sin skog och taga ur densamma äfven de minsta dimensioner, om han finner sin fördel deri — de största tagas alltid — men han skall vara skyldig och förpligtad att, när han tager bort skogen, ansvara för dess föryngring och återväxt.

Af hvad jag yttrat torde framgå, att jag icke har mycket emot ett bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Björklund: Då de åsigter jag omfattar i förevarande fråga blifvit af flere föregående talare framhållna, skall jag icke tillåta mig att upptaga kammarens tid med att här upprepa dem, men jag anser mig böra låta till protokollet anteckna, att jag hör till dem, som anse, att missförhållanden förefinnas och att åtgärder böra vidtagas för deras afhjelpande. Jag vill därför förena mig med dem, som yrka på utredning, och anhåller således om bifall till lagutskottets förslag i 1:sta punkten med den förändring, som af herr Berlin föreslagits.

Herr Blomberg: Jag tillåter mig endast konstatera, att under den diskussion, som en stund pågått, ingen gittat att på något sätt motsäga den kritik, jag gjort öfver det förslag till lag, som innehålles i herr Zetterstrands m. fl. reservation. Endast ett försök har gjorts af en ärad talare på södermanlandsbänken, men för min del vill jag säga, att jag icke tillmåter det någon större betydelse. Ty det är nog ett såväl för honom som för mig bekant förhållande, att det näppeligen lär finnas något större grufföretag, som skulle kunna af ett aktiebolag eller annat bolag förvärfvas, hvilket icke är förbundet med sådana fastigheter i och för företagets drifvande, att hvad jag yttrat är på detta fullt tillämpligt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr *Berlin*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att fortsättningen näst efter orden »taga i öfvervägande» affattades sålunda: »hvilka särskilda åtgärder lämpligen må kunna vidtagas dels för att vidmagthålla och stärka den sjelfgande jordbrukande befolkningens ställning i Norrländ och Dalarne, dels ock för att befrämja jordbrukets utveckling» o. s. v. lika med utskottets förslag; 3:o) att kammaren skulle antaga ifrågavarande punkt med den lydelse, som föreslagits i den af herrar Sandqvist och Sörensson vid punkten afgifna reservation; och 4:o) att kammaren skulle bifalla det förslag, som innefattades i den af herr Zetterstrand med flere vid förevarande punkt afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med

dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr talmannen upptog hvar och ett af de öfriga tre yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående voteringen, samt förklarade sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Berlins yrkande.

Jemväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition der vid antagits bifall till det under 4:o här ofvan upptagna yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Om lagstiftnings-
ätgörder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående punkten 1 i lagutskottets utlåtande n:o 48 antager bifall till utskottets hemställan med den af herr Berlin föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till det förslag, som innefattas i den af herr Zetterstrand m. fl. vid förevarande punkt afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 41.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 48, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den af herr Berlin föreslagna ändring.

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 53.

Punkten 2.

Hans excellens friherre von Essen: På de skäl jag nyss tilllät mig framställa, får jag yrka afslag på denna punkt, såsom varande synnerligen skadlig för den framtida skogshushållningen i Norrländ.

Herr Blomberg: Jag tror icke, att det vore lyckligt för den sak, som nu är bragt under behandling, om denna punkt i lagutskottets förslag skulle helt och hållet blifva utsluten, enär det synes mig, som om det vore nödvändigt, att detta ärende kommer under så noggrann och mångsidig behandling som möjligt. Men då de skäl, som anförts mot bestämmelsen om betet, synas mig vara beaktansvärda, tillåter jag mig föreslå den förändring i nämnda punkt, att orden »som genom styckning skiljes från skogsmark» utgå samt orden »rätt till bete och skogsfång å sådan mark» utbytas mot »nödig husbehofsskog».

Herr Hasselrot: Från den ståndpunkt, lagutskottet intagit, har, föreställer jag mig, utskottet liksom jag icke något väsentligt emot att antaga en sådan ändrad formulering som den af herr Blomberg föreslagna. Men då jag har den uppfattningen, att lagutskottets förslag icke binder på något sätt genom det uttryck, som der förekommer, utan blott afser de fall, der betesrätt lämpligen kan läggas till egostyckad jord, synes mig ingen olägenhet vara att bibehålla den formulering, lagutskottet föreslagit, till hvilken jag alltså yrkar bifall.

Herr Tamm, Hugo: Jag beder att i detta fall få förena mig med hans excellens friherre von Essen. Den, som har lefvat i Norrländ, vet, huru oändligt många processer, som lätt uppkomma af dessa servitut. Skall man nu dessutom eviggöra dem, ställer sig frågan ändå mycket svårare. Och jag tror icke, att man behöfver hysa någon fruktan, att man i detta fall skall framkalla några särskilda olägenheter för dem, som afsöndra jord från hemman. I detta hänseende föreligger ju äfven en motion af en ledamot från Andra Kammaren, och denna har jag för min del icke haft så mycket emot. Det är vida bättre att låta nödig afrösningsmark följa med vid egostyckningen, men inför man denna ständiga servitutsrätt på annans skogsmark, så omöjliggör man all kultur på

skogen, all skötsel af densamma. Under sådana förhållanden och då frågan naturligtvis ändå kommer under vidare behandling, anser jag, att på frågans nuvarande stadium kammaren gjorde bättre uti att afslå lagutskottets förslag i punkten 2.

Herr Trygger: Jag tror, att om man riktigt läser lagutskottets hemställan, skall man finna, att de betänkligheter, som här framförts mot lagutskottets förslag, icke äro berättigade. Lagutskottet har hemställt, att Kongl. Maj:t måtte taga under ompröfning, i hvilken omfattning och på hvad sätt inegolott må kunna tillförsäkras rätt till bete och skogsfång å skogsmark. Man har sålunda begärt hos Kongl. Maj:t en utredning om sättet — och det finnes många sätt — äfven när frågan gäller att skapa servitut.

Mot den siste högt ärade talaren vill jag särskildt hvad skogsservituten beträffar nämna, att om man angifver den, såsom min kamrat på kopparbergsbanken gjorde, nemligen såsom rätt till husbehofsskog, så blir det något obestämdt, i fall man icke närmare fixerar begreppet, och denna obestämdhet kan gifva anledning till processer. Men man kan också bestämma en viss kvantitet virke såsom servitutens innehåll, och så brukar det ofta ske, då man utarrenderar hemman och vill tillförsäkra dem erforderligt virke till gärdsel, vedbrand och byggnader. Det är en sådan servitut, jag tänkt mig här skulle komma i fråga.

Hvad betesrätten beträffar, skulle den visserligen kunna blifva farlig för skogen; men det är icke meningen, att bete skall få ega rum på all skog, utan betesrätten skulle endast gälla ett visst begränsadt område. Och trots hvad som förut sagts, att man icke kan hafva gärdsel eller dylikt, vågar jag påstå, att det ligger i sakens natur, att betesområdet utan vidare begränsas. Skulle det emellertid vid undersökning visa sig, att det ligger en fara för skogen uti, att betesservitut kommer i fråga, är jag öfvertygad, att Kongl. Maj:t tager hänsyn dertill vid ändring af egostyckningslagen.

Från utskottets sida innebär förslaget ett tillmötesgående mot de önsknigar, som gjort sig gällande i motionen. Vi hafva hänvisat på ett medel, som vi anse alldeles gifvet vara nyttigt för befrämjande af den jordbrukande befolkningens i Norrland intressen. Det torde icke i något afseende vara betänkligt att låta Kongl. Maj:t utreda, om man kan gifva nu ifrågasatta rätt till skogsfång och bete. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Leman: Hela det förslag, som här föreligger, är egentligen icke ett lagförslag, rigtadt mot bolagen, utan ett försök till skyddslagstiftning för Norrlands hemmansegare och bönder. Den logiska konsekvensen af motionärens förslag är, att den norrländske hemmansegaren borde ställas under förmyndare, som skulle tillse, att han icke sålde sin skog. Den konsekvensen har motionären emellertid icke vågat draga. Vid sådant förhållande har utskottet

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

haft att tillse, huru man, utan att bryta mot gällande lag, skulle kunna ställa så till, att i kampen mellan den kapitalstarke och den kapitalsvage den senare skulle kunna i någon mån skyddas, så att han icke blefve utsatt för frestelsen att genast sälja hvad som skulle vara till hans hjälp. Det påstås ju nemligen, att det är ett nödvändigt behof för den norrländske bonden att hafva skog. Det var därför inom utskottet tal om, huru man skulle kunna ordna så, att skogstillgång alltid skulle finnas. Man kom dervid till det resultatet, att om de norrländske bönderna få eganderätt till skog, så kanske det icke blir bättre, än om de icke få någon skog alls. I förra fallet duka de under för lockelsen att få kontanta penningar och sälja skogen. Man måste alltså försöka en annan utväg, nemligen den att årligen gifva dem endast den skog, de kunde behöfva till virke och vedbrand.

Man har sagt, att olägenheter kunna uppstå genom servituten. Men jag undrar, om man behöfver absolut hålla sig till den sväfvande bestämmelsen, att skog skulle lemnas till husbehof. Man kunde ju, då egostyckning skulle verkställas, på förhand bestämma ett visst quantum af så och så många famnar ved, så och så mycket timmer, etc.

Här är ju för öfrigt icke fråga om, att Riksdagen eller kam-maren skall antaga en formulerad lag, utan endast fråga om godkännande af en skrifvelse. Om man ställer sig välvillig mot sjelfva saken, vore det därför, synes det mig, mindre välbetänkt, om man, på grund af någon formel tvekan, afsloge punkten.

Hvad angår bestämmelsen om betet, skall jag, då jag, liksom många andra, tror, att den icke är lämplig, gerna vara med om att utesluta densamma. Jag skall således yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, att bete utgår, så att punkten i denna del må komma att lyda sålunda: »tillförsäkras rätt till skogsfång».

Friherre Sparre: Jag kan icke neka, att hos mig uppstått samma tvekan som hos friherre von Essen, beträffande servitutsaftalen, som här talas om i den föredragna punkten; men jag föreställer mig, att man skulle komma ifrån frågan på bästa sätt genom att antaga herr Wiklunds yrkande, som återfinnes på sid. 41. Herr Wiklund yrkar: »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till ändring i lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 äfvensom de författningar, som deraf kunna beröras, i syfte att vid styckning af inegor från skogsmarken inom de nordliga delarne af vårt land nödig hänsyn tages till skogsbehof och betesrätt för hvarje egolott, som är afsedd för sjelfständigt jordbruk». Då har man icke pekat på vare sig afsöndrad skog eller på servitut, utan man har lemnat Kongl. Maj:t fria händer för den undersökning, han kan vilja företaga.

Jag vill för den skull yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till herr Wiklunds förslag.

Hans excellens friherre von Essen: Jag vill blott göra kammarens ledamöter uppmärksamma på, att den ärade representanten på dalabanken tillade ett »om», som icke står här. Han sade, att ompröfning skulle kunna omskrivas på det sättet, så att det blefve en ompröfning, *om* och på hvad sätt inegolott må kunna tillförsäkras rätt till bete. Detta »om» finnes här icke, utan man begär, att så måtte ske; man har liksom uttalat sig för den saken genom sjelfva framställningen. Han tillade, att man kunde tänka sig denna betesrätt inskränkt till visst begränsadt område, der det ansåges lämpligt, att kreaturen finge släppas; men det kunde ju lätt inträffa, att det vore 20, 30 eller 40 egolotter, som gränsade intill dessa stora trakter. Det är otänkbart, att man skulle kunna afse viss terräng för dessa, då man icke kan beräkna, huruvida den är lämplig för odling eller för skogsvård. Det skulle äfven lägga hinder i vägen och gifva anledning till tvister. Man kan icke inskränka en sådan rätt i framtiden, då servitut är på förhand gifvet till ett mindre begränsadt område, utan att det föranleder tvister eller rent af förhindrar att begagna marken på sätt, som egaren finner för godt vare sig för skogskultur eller odling. Jag anhåller således, att kammaren ville besinna, att denna punkt är farlig att antaga.

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrland och
Dalarne.
(Forts.)*

Herr Sandqvist: Jag skall anhålla att få yttra några ord till förmån för de förkättrade betesrättigheterna.

Det torde böra uppmärksammas, att i laga skifteshandlingarna för en stor del af Helsingland och de andra skogsprovinserna uttryckligen förbehålles, att betena äro oskiftade och gemensamma för socknarnes alla hemmansegare. Det skulle, om nu genom särskild lag de utstyckade hemmansdelarne beröfvades betesrätten, ju komma att inträffa stora olägenheter, då alla de öfriga jordegarne fortfarande egde sådan å de fullständigt ohägnade markerna. Ännu dröjer det väl någon tid, innan bolagen komma att få all mark inom alla socknarne. Ännu dröjer det, innan de urgamla betesförhållandena låta rubba sig. Jag tror därför, att det ej kan medföra den ringaste fara att låta Kongl. Maj:t pröfva »i hvilken omfattning och på hvad sätt» äfven betesrätten må kunna bibehållas å utstyckade hemmansdelar. Vid talet om ändring i betesförhållandena i Norrland är dessutom att observera, att så länge 1857 års stängselförordning ännu är gällande, kommer betet fortfarande att till trots för alla lagar vara gemensamt och öppet äfven för egostyckad mark. Ty det står skrifvet, att betesrätten å oinhägnad skogsmark är gemensam.

Jag anhåller att få yrka bifall till lagutskottets förslag i denna

Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruks-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)

punkt, dervid jag förenar mig på det lifligaste i den motivering, hvarmed herr Leman beledsagade sitt yrkande.

Herr Tamm, Hugo: Jag trodde icke, att det skulle blifva någon vidare debatt om denna sak. Då jag yttrade, att jag kunde vara med på herr Wiklunds motion, var det under den förutsättning, att man verkligen hade menat, att ingen afsöndring af inegojord skulle få ske, utan att ett visst lagom afpassadt område af afrösningsmarken äfven intoges i sammanhang med inrösningsjorden för bete och skogsfång.

Jag har nu fått min uppmärksamhet fäst på, att ett bifall till denna motion just icke innebär detta. Dock vill jag fästa uppmärksamheten på, att om man på detta sätt obligatoriskt lägger till afsöndringen en större del af skogsmarken, som man anser för tillfället vara tillräcklig för skogsfång och bete, kommer man derigenom att betydligt försvåra t. ex. för arbetarne att kunna få köpa jord utaf dessa hemman, ty denna blir naturligtvis dyrare i samma mån den skall omfatta en del af afrösningsjorden, och arbetarne äro i allmänhet nöjda, blott de få sin täppa, sin lilla åkerlapp, sin betesmark i närheten och plats för sin lilla stuga. Dessutom skulle en bestämd obenägenhet yppa sig att till arbetare och dylika sälja jord från dessa af dem så eftersträfvade inegomarker, om dermed nödvändigt skulle följa någon betydlig del skogsmark, så att frågan har minst två sidor.

I afseende å skogsfång och servitut kan man tänka sig två möjligheter, antingen att egaren af fränskilda marken helt enkelt finge laga rätt att å egarens af stamhemmanet mark sjelf hemta sitt behof af virke, såsom nu ofta är fallet vid äldre kontrakt. Jag hemställer till herrarne, hvilka hafva erfarenhet i skogsskötseln, huru pass lämpligt detta skulle vara. Eller också föreskrifver köpekontraktet, att han å egarens af stamhemmanet skog skall få viss årlig utsyning. Men detta stora beroende af en annan kan nog icke, som erfarenheten visat, alltid blifva till nytta. Han kan få sin utsyning två å tre mil från sitt hemvist och kommer så i kläm hos skogsegaren.

Nu är bekant, att i södra Sverige möter det ej några svårigheter för der förekommande talrika egare af afsöndringar att, der skog finnes, få köpa sitt årliga behof. Tron I, mina herrar, att detta skulle möta större svårigheter i Norrlands skogrika bygder? Jag tviflar derpå; der skulle det bestämdt gå ännu lättare.

Man har ansett denna fråga om betesrätten vara en relativt obetydlig sak, men de, hvilka så yttrat sig, torde knappast närmare känna förhållandena i Norrländ. Uti en trakt, jag särskildt känner, finnes skifte vid skifte, och en hel del af dessa skiften äro så smala, att de icke äro bredare än detta rum eller åtminstone icke bredare än vårt riksdagshus, men kunna hafva en half mils utsträckning på längden. Skall man nu ställa så till, att dessa,

Om lagstiftnings-åtgärder för vidmagt-hållande af jordbruks-näringen i Norrland och Dalarne.
(Forts.)

som få bete på grund af afsöndring, skola få beta öfver hela denna mark. Då man besinnar, att emellan Haparanda och Gefle finnes icke en enda grind, är faktiskt hela marken upplåten för dessa beten. Då blir frågan den: skall man för ett sådant förhållande riskera hvad som efter min mening utgör de norrländska skogarnes enda räddning, nemligen en allt mera ordnad skogsskötsel, samt att de unga plantorna ej erhålla nödigt skydd och att den, som omsorgsfullt sköter sin mark, icke skall erhålla något skydd för densamma, utan att den ena kreaturshjorden efter den andra eger fritt tillträde till marken? Kan det väl vara klokt att antaga en sådan bestämmelse, som här är föreslagen? Jag tror allt för väl, att uti de flesta fall skulle det icke möta många svårigheter att ordna betesfrågan på öfverenskommelsens väg. Gerna må kreaturen släppas på marker, som äro möjliga att utan förfång för skogen användas till bete i större utsträckning, men man bör väl icke fatta ett beslut, som pekar direkt på, att för den, som väl vårdar skogen och genom flitig plantering sörjer för återväxten, detta skall förderfvas och skogsskötsel omöjliggöras och att för evärdlig tid servitut af sådan betydelse som det föreslagna påläggas, som hindra utveckling af Norrlands rikaste och bästa förvärfskälla, skogsskötsel och skogens konservering. Jag tror, att denna fråga är af mycket större betydelse än den andra, ty den går stick i stäf emot hvad åtminstone jag för min del anser vara de norrländska skogarnes enda räddning, nemligen en allt omsorgsfullare skötsel och omvårdnad, och jag anser, att man bör noga se till, att man icke i lagstiftningsväg motarbetar hvarje sträfvan i denna riktning.

Jag ser sålunda här jmförelsevis mycket små olägenheter för den, som köper en afsöndring, men deremot ser jag här en stor fara för en rationel skogskultur inom dessa trakter af vårt land.

På dessa grunder måste jag fortfarande vidblifva mitt yrkande om afslag på denna punkt.

Herr Nisser: Jag hade hoppats att vid försök att skrifva nya lagar för vår skogshandtering allt tal om bete på skogen skulle vara borta. Jag har tyvärr en egen erfarenhet i den vägen, som är ganska beaktansvärd, derutinnan nemligen, att, då vi försökt att plantera eller odla på de trakter, der vi kola, alla dessa försök hafva blifvit omintetgjorda genom att bete är tillåtet på dessa trakter.

Inom Dalarne är förhållandet det, att man har en särskild lagstiftning för södra och en för norra Dalarne. Inom södra Dalarne har landstinget påbjudit, att kreaturen icke få utsläppas före den 15 juni och i hvarje fall endast hornboskap, d. v. s. kor, men får och getter äro förbjudna. Det oaktadt släppa vanligen hemmansegarne i bygden ut sina kreatur i midten af maj, då höförrådet tagit slut. Då ligger snön ännu på marken, och kreaturen,

*Om
lagstiftnings-
åtgärder
för vidmagt-
hållande af
jordbruke-
näringen i
Norrländ och
Dalarne.
(Forts.)*

för hvilka något gräs ej finnes att äta, hålla sig uteslutande till de unga plantorna, som, i stället för att visa kraftiga skott af tall och gran, se ut som rigtiga kálhufvuden. Det torde vara temligen klart, att dylika resultat icke synnerligen uppmuntra till skogsodling. Det är väl sant, att det betyder mindre för de stora skogarne, der man i allmänhet icke sår något betydligare och der risken alltså icke är så stor; men med hänsyn till svårigheten att lagstifta för olika delar af landet och derest en ordnad och rationel skogshushållning skall kunna i regel ega bestånd, anser jag, att denna bestämmelse om betesrätt må helt och hållet försvinna ur lagstiftningen.

Jag anhåller att få yrka bifall till herr Blombergs förslag, som går ut derpå, att dessa olägenheter måtte för framtiden komma att försvinna.

Herr Trygger: Innan herrarne gå att votera angående denna punkt, anser jag det vara min skyldighet fästa uppmärksamheten på, att i denna punkt begäres icke frågans lösning blott genom inrättande af någon servitutsrättighet, utan att med lagutskottets hemställan är förenlig också den lösning af frågan, som i motiveeringen påpekas, att man för beredande af skogsfång och bete skulle anslå utegor till de frånstyckade inegorna. Båda dessa saker ligga uti utskottets hemställan, så att äfven om man hyser den uppfattning som herr Tamm och den siste talaren, har man icke alls gått ifrån den, om man bifaller en sådan skrifvelse, som utskottet här föreslår.

Friherre Sparre: Jag kan sannerligen icke förstå, huru de ärade talare, hvilka yttrat sig näst före den siste talaren, hafva tänkt sig möjligheten af att kunna hjälpa den nu omhandlade norrländske jordbrukaren på benen, om han icke får bete för sina kreatur. Han kan icke existera utan husdjur, och så mycket tror jag mig känna Norrländ och särskildt den trakt, der jag har min verksamhet, att jag kan säga, att betena på inegorna äro alldeles otillräckliga. Vill man nu hjälpa jordbrukaren der uppe, måste man därför se till, att han får beten på andra marker. Nu är ju i allt fall icke fråga om att antaga något lagförslag, utan endast om en utredning.

Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande om bifall till herr Wiklunds förslag.

Herr Berlin: Jag hemställer, huruvida man verkligen kan tänka sig möjligheten af att en egostyckad hemmansegare, om jag så får uttrycka mig, skall kunna existera utan att det finnes tillfälle för honom att sommarföda sina kreatur på bete. Detta låter icke tänka sig. Om i ett bysamhälle, bestående af mellan 50 och 100 bönder med gemensamma betesmarker, och en af dem säljer

ett hemman till ett bolag, men vid egostyckningen rätt till bete ej tillförsäkras hans inegolott, skulle han sedan vara utesluten från att beta sina kreatur på den samfälda marken. Det är väl dock icke meningen att lagstifta i den riktningen, och då här icke är fråga om annat än att göra Kongl. Maj:t uppmärksam på behovet af en lagändring, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets skrifvelseförslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna punkt yrkats: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o af herr *Leman*, att utskottets hemställan skulle bifallas med uteslutande af de å fjerde raden nerifrån i det tryckta utlåtandet förekommande orden »bete och»; 3:o af herr *Blomberg*, att utskottets hemställan måtte bifallas med den ändring, att fortsättningen näst efter ordet »inegolott» komme att lyda sålunda: »må kunna tillförsäkras nödig husbehofsskog, samt snarast möjligt» o. s. v. lika med utskottets förslag; 4:o af *friherre Sparre*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från den af herr *Wiklund* i ämnet afgifna motion, skulle bifalla denna motion oförändrad; och 5:o att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits afslag å utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 2 af sitt utlåtande n:o 48, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 35;

Nej — 51.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang.
utskänkning
af vin och
maltdrycker
å lägerplatser.*

Föredrogs ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 318, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 32, med anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utskänkning under sön- och helgdagar af vin och maltdrycker å lägerplatser.

Herr Nordenfalk: Den 8 maj behandlade denna kammare en motion af herr Jehander, hvilken afsåg att under sön- och helgdagar inställa försäljningen af vin och maltdrycker på lägerplatserna, och samtidigt behandlades en motion af mig, afseende att söka få vin och öl på mötesplatserna ersatta med svagare maltdrycker. Båda dessa motioner blefvo emellertid af kammaren afslagna. Under tiden hade emellertid i Andra Kammaren väckts en motion med alldeles samma syfte som herr Jehanders, och i enlighet med Andra Kammarens tillfälliga utskotts hemställan har Andra Kammaren fattat beslut i motionens syfte, hvarefter ärendet nu öfverlemnats till Första Kammaren. Då således denna kammare redan fattat beslut i afseende å den fråga, som nu å nyo underställes dess pröfning, får jag yrka, att protokollsutdraget från Andra Kammaren med bifogade betänkande måtte läggas till handlingarne under hänvisning till Första Kammarens i ämnet redan fattade beslut.

Efter härmed slutad öfverläggning lade kammaren förevarande protokollsutdrag till handlingarne under hänvisning till kammarens den 8 innevarande månad i ämnet fattade beslut.

Justerades ytterligare två protokollsutdrag för denna dag, hvar efter kammaren åtskildes kl. 11,08 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.